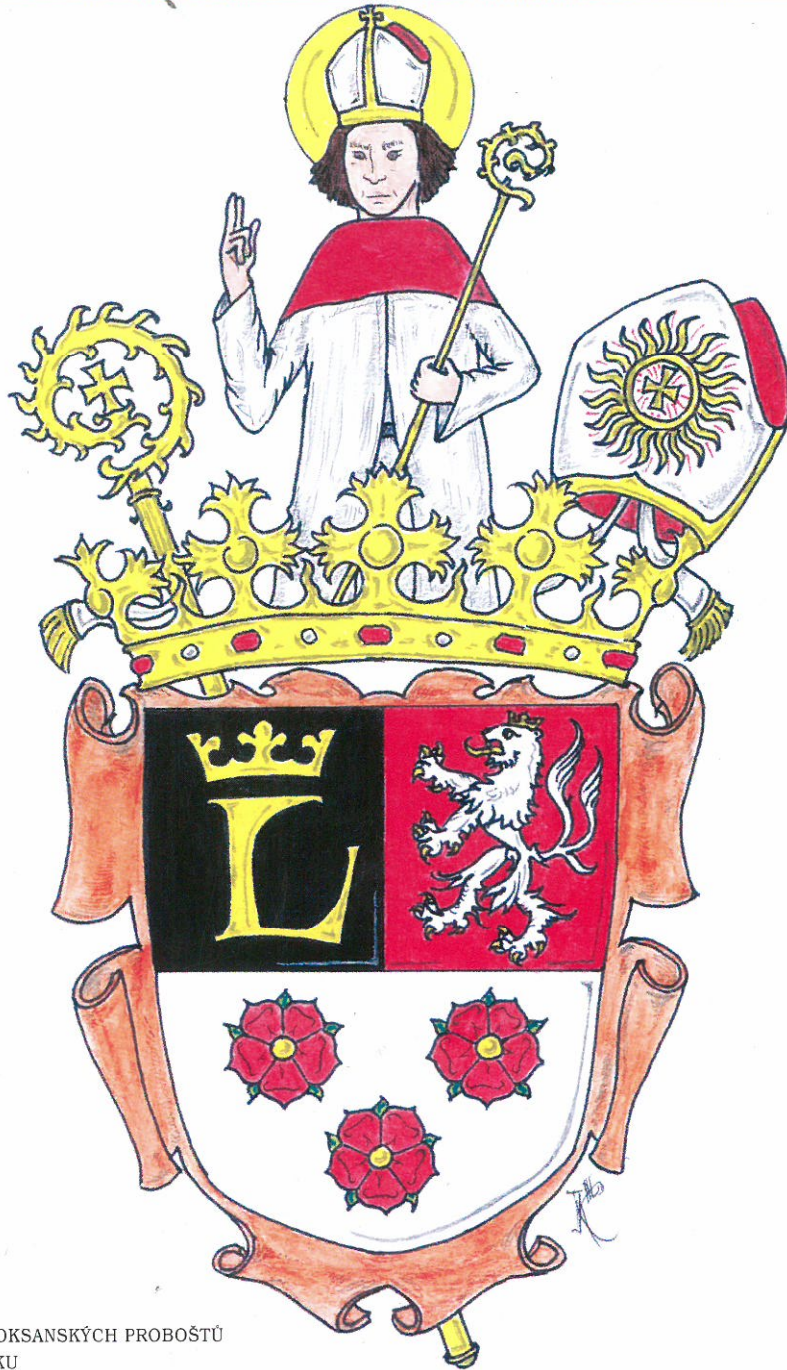

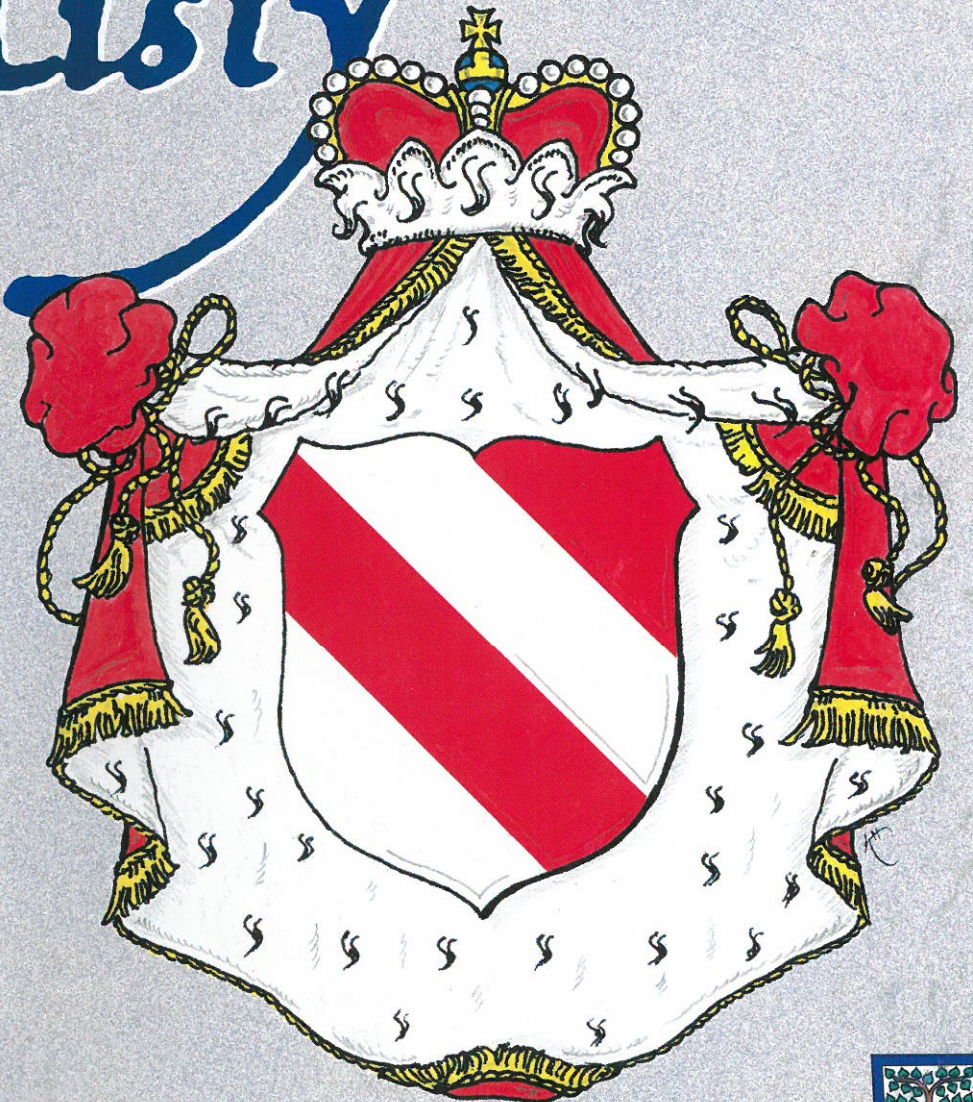
GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ

Listy

ZNAK DOKSANSKÝCH PROBOŠTŮ
K ČLÁNKU
PODDANSKÝ RÁD DOKSANSKÉHO PANSTVÍ

KRESBA: KAREL CHOBOT

Slovo na úvod	1
(Jan Podhola)	

články a studie

35. výročí založení ČGHSP /2. část/	2
(Jan Podhola)	
Šlechtici sídlící v českých zemích jako vedoucí diplomatických misí habsburské monarchie	8
(Karel Chobot)	
Ceny poddanských usedlostí a poří ve Vinařicích u Mladé Boleslavi 1654-1810	29
(Jaroslav Honc)	
Poddanský řád doksanského panství	38
(Helena Voldánová)	

recenze, anotace, zajímavosti

Náhrobky jako genealogický pramen?	52
Soupis československých legionářů v publikacích	53
Rodina Primavesi a umělci Hanak, Hoffmann, Klimt - 100 roků Viedenských ateliérů	55
Heraldické a nápisové památky Chomutovska	56
Genea 2003 - postup prací	59
Den otevřených dveří	60

NA OBÁLCE:

ZNAK ALEXANDRA KNÍŽETE SCHÖNBURG-HARTENSTEIN.

K ČLÁNKU KARLA CHOBOTA ČESKÁ ŠLECHTA VE SLUŽBÁCH RAKOUSKO-UHERSKÉ DIPLOMACIE.

Kresba: Karel Chobot

Vážení přátelé,
skončila doba dovolených a prázdnin, doba která v minulosti díky stálému počasí vytvářela podmínky pro venkovní aktivity i slastné nicnedělání. Letošní povětrnostní rozměry spíše než sběru hub či borůvek, kterých bylo stejně poskrovnu, sváděly spíše k návštěvám archivů, muzejí či pořádání rodopisných sbírek. Nedá se tedy hovořit s použitím novinářské terminologie o okurkové sezoně.

Především byla dokončena fyzická prohlídka knižních publikací uložených ve spolkové knihovně s vyříděním silně poškozených a navržených zejména na novou vazbu. Současně proběhlo na základě oslovení Okresních archivů a Místních úřadů doplnění knihovny o vydané publikace o Československých legionářích, které se stanou rovněž jedním ze zdrojů rodopisných bádání. Pochopitelně jako každý rok byl připravován i kurz pro začínající rodopisce, pro nějž byly současně pořizovány a upravovány podklady k vydání souboru přednášek. Nezaháleli ani členové sdružení Genea 2003 a průběžně pracovali na pořizování rejstříků k matrikám uložených v SOA Praha. Jak o získaných publikacích o legionářích, tak postupu prací projektu Genea se více dočtete na stránkách tohoto čísla GHL v části zpráv ze společnosti.

Kromě již zmiňovaných prací, připravili členové SV na II. pololetí letošního roku opět dva dny otevřených dveří, aby tak umožnili návštěvu zejména mimopražských členům. Na měsíc listopad pak připravili výstavu s genealogickou a heraldickou tematikou pro Prácheňské muzeum v Písku.

Ne vše se však dařilo k naší spokojenosti a spokojenosti členů. Především je to již chronické nedodržování termínů vydávání GHL, takže toto číslo se Vám opět dostává do rukou se zpožděním, ale i nemožnost zajištění pracovníka, který by organizoval pravidelné schůzky, tzv. středečnický. Tyto v kombinaci s obsazenými termíny pak musely být dočasně zrušeny. Věřím však, že se nakonec zájemce objeví a schůzky budou pokračovat ku prospěchu všech členů. Vždyť zde se především realizovala přímá výměna názorů a zkušeností z rodopisné práce i prací s ní spojenými. Také věřím, že příští volební rok přivede do řad členů SV nové osoby, jejichž odborná erudice i chuť pracovat nebude omezována časem či jinými záležitostmi. Vždyť na poli genealogické a heraldické práce je nejen mnoho neobdělávaného úhru, ale i poli obdělávaných, které by však při lepší kultivaci přinášely mnohem větší výnosy.

Na závěr bych pak chtěl popřát jménem svým i jménem členů SV všem členům společnosti krásné a úspěšné dny badatelské práce mnoho osobní pohody po zbytek letošního roku.

Jan Podhola

35. výročí založení ČGHSP

/2. ČÁST/

Jan Podhola

Své vzpomínání na minulost GHSP jsem v minulém čísle GHL zakončil rokem 1979 s volbou nového správního výboru společnosti. Byly to na dlouhou dobu poslední volby.

Dne 17. března 1979 se uskutečnila Valná hromada GHSP, na níž byl hodnocen nejen uplynulý rok, ale celé desetileté období existence společnosti. Hodnotící zprávu přednesl 1. místopředseda R. Melichar. Seznámil přítomné s problémy, jimiž se společnost v počátcích své činnosti musela potýkat, ale poukázal i na dosažené úspěchy, které stručně dokumentovala výstavka uspořádaná u příležitosti 10. výročí založení. Dále přítomní zástupci přednesli zprávy o činnosti jednotlivých poboček, z nichž přes občasné stesky vyplývala vysoká aktivita projevující se především v popularizaci genealogie a heraldiky formou přednášek, besed a poradenské činnosti. V rámci přednášených zpráv seznámil přítomné Ing. V. Genttner s problematikou vydávání GH listů a L. Procházka s hospodařením společnosti. Dále bylo od-

souhlaseno zvýšení členského příspěvku na 40 Kčs a udělení čestných uznání za aktivní dlouholetou činnost ve společnosti (Hyksa Fr., Chládek Jindř., Šilar Fr. z pobočky Ústí n. Orl., Boše Ant., Mach V. z pobočky Ohnišov, Svárovský V. z pobočky Ml. Boleslav, Petřík J. z Třeboně, Světlík Jiří z Plzně, Hendrychová M., Šebková M., Štemberk Jiří z Prahy). Nejdůležitějším bodem byla volba nových členů správního výboru, včetně nového předsedy za odstoupivšího PhDr. Jar. Honce.

Novým předsedou byl zvolen JUDr. Pavel Liška, místopředsedy zůstali Rudolf Melichar a Ing. Jiří Jareš. Za členy výboru pak bylo zvoleno dalších 27 členů, 2 náhradníci a 3 členové revizní komise.

Závěrem VH byl přednesen a schválen plán práce na rok 1979.

Na své první schůzi po VH byly rozděleny funkce zvoleným členům, tak že SV na rok 1979 měl následující podobu:

Předseda:

Liška Pavel JUDr.

1. místopředseda:

Melichar Rudolf

2. místopředseda:

Jareš Jiří Ing.

1. jednatel:

Nickmann Petr Ing.

2. jednatel:

Kovářík Václav

Pokladník:

Šírl František

Matrikářka:

Huberová Ludmila

Vydávání GHL:

Genttner Viktor Ing.

Ostatní členové:

Benedikt Václav Ing.

Codr Lubomír

Elznic Václav Dr. Ing.

Honcová Jaroslava Dr. Ing.

Kořínek Bohuslav

Lev Edmund Ing.

Liška Karel

Madar Jiří

Květoň Jiří Dr.

Peer Vlastimil

Podhola Jan

Příbyl Alois Dr.

Rašín Květoslav

Saidl Vladimír

Semecký František

Sklenář Karel

Slavíková Věra

Srp Josef

Šmíd Jaromír

Truc Miroslav Dr.

Vraný Jiří Ing.

Zumr Josef Dr.

Náhradníci:

Hurych Josef Ing.

Štemberk Jiří

Revizní komise:

Glaserová Marie

Hataj Václav

Procházka Ladislav

Správní výbor se začal pravidelně scházet na jednáních, aby zajišťoval činnosti podle VH odsouhlaseného pracovního plánu. Bohužel velmi brzy se začaly objevovat problémy. Prvním jablkem sváru, který vyvolal 2. jednání, se stalo pořízení fotografií z výstavy k 10. výročí založení GHSP a jejich úhrada. Další jím vyvolaný spor vznik z důvodu zvýšení nákladů na tisk GHL. Přes podložená a předložená zdůvodnění předsedou nebral tyto na vědomí a setrval především na svém argumentu, že nebyl s důvody prvotně seznámen a odsouhlasení proběhlo bez jeho vědomí. Nejvážnější spor však vznikl po jím předloženém jednacím řádu. Jednatel vycházel především ze svého poznání, že neexistuje, resp. neexistují (kromě stanov) materiály stanovující pracovní náplně funkcí a rozsah pravomocí a odpovědnosti jednotlivých členů Správního výboru.

Předložený návrh jednacího řádu byl místopředsedou p. Melicharem předán členovi SV ing. Vranému, který vypracoval připomínky. V nich sice ocenil důvod vzniku, ale jinak se k obsahu vyjádřil velmi kriticky. Především jako nepřijatelné označil formulace o výkonu funkcí jako povinností a soustředění převážné části pravomocí do rukou jednatele s redukcí činnosti předsedy a místopředsedů na reprezentaci a parafování materiálů vypracovaných jednatelem.

Kritické zhodnocení předloženého jednacího řádu se pochopitelně nesetkalo s porozuměním předkladatele, proto k prosazení svých představ použil sice neadekvátní, ale v našich krajích velmi oblíbený způsob. Především rezignoval z funkce 2. jednatele a následně začal psát dopisy na Ministerstvo vnitra ČSSR, Odbor vnitřních věcí Národního výboru hl. m. Prahy a Ústřední výbor Komunistické strany ČSSR, v nichž upozorňoval na „nešvary“ ve Společnosti a žádal o sjednání nápravy, přičemž své jednání zdůvodňoval snahou o řádnou činnost společnosti v zájmu všech poctivých členů.

Oslovené orgány, především Odbor vnitřních věcí hl. m. Prahy a Ministerstvo vnitra zaslané stížnosti postoupily vedení Společnosti k vyjádření a s žádostí o odstranění uvedených „nedostatků“. Do doby vyjádření pozastavil odbor vnitřních věcí distribuci vydané publikace V. Elznice – Glosář pro rodopisce a kronikáře. Vedení společnosti se k záležitosti vyjádřilo s tím, že řada tzv. nedostatků je nepravdivá a pochází především z neznalosti a nepochopení stěžovatele a jeho nepřiměřené ctižádosti. V tomto smyslu byl i stěžovatel informován s čímž se nesmířil a obsah svých následujících stížností na stejné orgány „doplnil“ o další „pochybení“. Nejednalo se však již o „pochybení“ hospodářského či profesního charakteru, ale o „pochybení“ politická. Např. zaslání pozvánky Karla Schwarzenberga st. na svatbu své dcery včetně zaslání 6 mg. kazet bylo prezentováno jako finanční podpora Společnosti bývalým feudálem a nepřítelem socialistického zřízení, ap. Navíc, ačkoliv rezignoval z funkce jednatele, psal předsedovi, 1. místopředsedovi

dovi ad. členům SV dopisy nevhodného obsahu, kde se označoval a podepisoval jako jednatel.

Je pochopitelné, že příslušné orgány, které již v počátku překvapila skutečnost, že po obrodném procesu ze začátku 70tých let unikla pozornosti společnost, která se zabývá „feudálními“ vědami a navíc vydává k jejich šíření neregistrovaný časopis, se rozhodly rázně zakročit. Doporučily vedení společnosti buď rozpuštění nebo zastřešení státní organizací, přičemž by v čele společnosti měla stát osoba politicky vyspělá, podporující a prosazující ideály socialismu.

Nastalo dlouhé období hledání vhodné instituce, neboť rozpuštění společnosti nebylo pro vedení společnosti i členskou základnou přijatelné. Nakonec se podařilo koncem roku 1980 získat díky značnému porozumění tehdejšího ředitele Jiřího Zemánka zastřešující organizaci v Okresním muzeu Praha-západ v Jílovém u Prahy, kde existovala tzv. Heraldická sekce. Po celou tuto nepříznovou dobu se však SV scházel a společnost vyvíjela činnost. Kromě již zmíněného vydání Glosáře pro rodopisce a kronikáře vydávala nadále časopis, který byl přejmenován na Zpravodaj, pořádala kurzy a přednášky v klubové místnosti na Smíchově.

Od začátku roku 1981 začala společnost vyvíjet činnost pod názvem Česká heraldická a genealogická společnost při okresním muzeu Praha-západ v Jílovém u Prahy. Do čela společnosti byl jmenován politicky vyspělý Doc. PhDr. Josef Haubelt CSc. docent z FF UK Praha a jeho nejbližšími spolupracovníky byli v tzv. radě pp. Melichar a Šírl z bývalé GHS a pp. Skřivánek a Kokoška z bývalé Heraldické sekce. Společnost nadále pokračovala ve své činnosti; ztratila však samostatnost jak organizační, tak hospodářskou. Tak kromě vydávaného časopisu, jehož název se v roce 1982 změnil na Heraldika a genealogie – zpravodaj ČHGS vydala již 3. vydání publikace Karla Beránka – Písmo našich listin a listů od 12. do 20. století a dále v edici minucí r. 1981 Erbovní primátoři Starého města pražského, r. 1982 Minesangři a r. 1983 Historické osobnosti v operním repertoáru Národního divadla.

Koncem roku 1982 odešel ředitel Okresního muzea J. Zemánek do důchodu a na jeho místo nastoupil 1. ledna 1983 Ing. Zd. Vaniš. Tento nový ředitel nenašel pochopení pro činnost společnosti pod patronací muzea a proto nastalo nové období hledání. Podařilo se to v průběhu roku 1983, takže společnost mohla od začátku roku 1984 vyvíjet svou činnost dále pod názvem Klub pro českou historiografii pod patronací Základní organizace Svazarmu (Svaz pro spolupráci s armádou) v Praze 2. Nadále vydávala časopis opět přejmenovaný na Zpravodaj klubu historiografie, v edici minucí vydala r. 1984 Cheb, sobota před masopustní nedělí 25. února 1634, r. 1985 Slavkov 1805 a r. 1986 Erbovní lékárnici v českých zemích. Ale i zde skončila po třech letech doba působnosti a zárukou trvalé existence nebyla ani v čele

společnosti či klubu stojící osoba Doc. Haubelta s jeho názory a postoji. Jen pro ilustraci si připomeňme např. úvod ke Zpravodaji r. 1984.

„Někdy se zdá jakoby chom se styděli říci, že jsme hrdi na všechno, co pěkného, hodnotného a pokrokového vytvořili a zanechali předchozí generace, naši předkové v předlouhém a v nejednom období slavných českých a slovenských dějinách. Mějme proto v úctě všechno cenné z minulosti našich národů, važme si všech hodnot, které nám zanechali naši předkové, ať vznikaly v hlavách lidí nebo výsledkem práce jejich rukou. Čas všechny tyto duchovní a kulturní i materiální hodnoty dokonale prověřil a my, kteří dnes budujeme novou socialistickou společnost, jsme jejich dědici a dále je rozmnožujeme.“

Těmito slovy soudruha L. Štrougala, která nic neztratila na platnosti, zahajujeme 17. ročník našeho zpravodaje. Česká heraldika a genealogie, kterou hodláme pěstovat jako zájmovou činnost, se bude důsledně opírat o marxistickou historiografii. Bude vycházet z nezkrasleného pohledu na tyto pomocné vědy historické. Vytýčujeme si smělý cíl, který spočívá v důkladném poznání heraldických památek i bohatství našich archivů, listinných pramenů i starší literatury, ze kterých budeme čerpat poznatky k objektivnímu poznání naší minulosti. Hodláme zbavovat heraldiku a genealogii idealistického balastu, při tom však objevovat vše krásné a ušlechtilé, co nám minulost zanechala a to vše spravedlivě prezentovat v nových pokrokových souvislostech.

V souladu s kulturní politikou, vytyčenou XVI. sjezdem strany a zakotvenou ve stranických i státních dokumentech, budeme vytvářet podmínky k sebere realizaci zájemců rozptýlených po celé ČSR, umožňovat jim vzájemný styk a sjednocovat je na pokrokovém základě. Chceme tak přispívat i ve výchovném procesu s tak všestranně rozvíjet mnohotvárnost socialistické kultury.

Naše zájmová činnost představuje určitý předěl. Historiografický klub, který našel pochopení u Svazarmu, navazuje na vše pozitivní, čeho bylo dosaženo u Okresního muzea Praha-západ v Jílovém, jehož rámec jsme přerostli a které nám již nemohlo umožnit další činnost. V souladu s kulturním posláním Svazarmu pojmáme naše poslání poněkud širěji a proto je prezentujeme i změnou v názvu klubu. Naším programem však bude především heraldika a genealogie s naší snahou bude na základě těchto oborů se dopracovat k širšímu chápání úlohy znaků i rodových souvislostí v kontextu dialektického vývoje v historii. Zaměříme se i na studium znaků v souvislosti s vojenstvím a rodopisu v souvislosti s militární historií. Konečně tyto vztahy jsou evidentní a v dějinách podložené. Svazarm v nás tak nalezne aktivní složku.

Kromě toho, že bychom rádi napomohli k pozitivnímu vztahu k našim ohroženým památkám a tím k jejich ochraně na úseku heraldiky a listinných pramenů, chceme činnost rozvíjet směrem k socialistickému vlastenectví. V souvislosti s tím budeme rozvíjet i výtvarnou stránku, zejména z heraldiky.

V našem programu bude šíření všeho ušlechtilého a povznášejícího, aniž bychom zapomínali na reality třídně rozdělené společnosti.

K takto nastíněné práci aktivujeme naši početnou členskou základnu, která sama bude vytvářet k prospěchu všech nejen tento zpravodaj, ale i další publikace, jako např. monotematické pojednání, minucí, budou se pořádat kurzy, zájezdy a bude se rozvíjet práce v odborných skupinách na stěžejních úkolech české heraldiky a genealogie.

Rada historiografického klubu

Nastala tak doba nového hledání a od začátku roku 1987 se podařilo nalézt „přístřeší“ jako Klub pro českou heraldiku a genealogii při Závodním klubu ROH Tesly Strašnice. Zde bylo opět pokračováno v činnosti; byl vydáván časopis pod názvem Heraldika a genealogie, v edici minucí bylo vydáno r. 1987-88 Irská a skotská emigrace do střední Evropy a r. 1988 publikace Rudolfa Melichara a kol. – Sborník k základům genealogie. Byly opět pořádány schůzky ve spolkové místnosti na Smíchově (již ve Vltavské jako náhrady za Holečkovu), kurzy pro rodopisce a výlety. V prostorách ZK ROH Tesly Strašnice byly uspořádány i dvě setkání genealogů a heraldiků na nichž se pochlubili nejen svými pracemi, ale vyměnili si řadu cenných informací a zkušeností.

Celé období od neblahých událostí roku 1979 znamenalo pro GHS nejen ztrátu samostatnosti a částečné omezení jejich aktivit, ale především destrukci členské základny. Více než 1.400 členů sdružených v několika pobočkách na území celé republiky náhle ztratilo kontakt a buď zcela rezignovali na jakékoliv členství nebo si hledali v rámci regionu rovněž zastřešující organizaci. Nejúspěšnější v tomto ohledu byla bývalá pobočka v Ostravě, která ještě v roce 1980 připravila I. setkání genealogů a heraldiků. V následujícím období se jí podařilo nalézt jako Klub genealogů a heraldiků Ostrava pochopení u Domu kultury pracujících Vítkovice, kde kromě vydávaného časopisu vydaly v r. 1984 publikaci Viktora Palivce – Německo-český genealogický slovník a pokračovala i v setkáních genealogů a heraldiků (II. setkání v r. 1983, III. setkání v r. 1986, IV. setkání v roce 1989) s následným vydáním sborníků. Velkou zásluhu na tom všem měl především Vl. Kejla, tehdy nejmladší, přesto dlouholetý člen GHS.

Začátkem roku 1987 zahájená činnost pod patronací ZK ROH Tesly Strašnice „slibovala“ po předchozích zkušenostech možnost dalšího, alespoň tříletého období existence. Tak se přiblížil konec roku 1989 a následně se začala psát další desetiletá kapitola historie GHS.

(Pokračování příště)

Šlechtici sídlící v českých zemích

jako vedoucí diplomatických misí habsburské monarchie

Karel Chobot

V následujícím přehledu podávám soupis biografii jednotlivých šlechticů, kteří splňují kritéria pro zařazení uvedené výše (tj. inkolát rodu a hlavní sídlo šlechtice) a působili jako vedoucí diplomatických misí Rakouska, resp. Rakouska-Uherska. Jako vedoucí diplomatické mise jsou pak hodnoceni velvyslanci, vyslanci a případně ministři-rezidenti. Nižší diplomatictí úředníci, pověření vedením misí v této části uvedeni jsou řazeni v posledním oddílu předkládaného soupisu. Na rozdíl od předcházejícího oddílu, v tomto a následujícím oddíle bylo zvoleno řazení abecední podle příjmení, resp. predikátů.

CLARY-ALDRINGEN SIEGFRIED

Siegfried hrabě Clary-Aldringen, původem ze staré italské šlechtické rodiny, od sedmnáctého století sídlící v Čechách, se narodil v roce 1848. V roce 1873 nastoupil jako provizorní atašé do Bruselu. Diplomatické zkoušky složil až v roce 1877 a po nich byl přeložen do Paříže. V roce 1880 byl přeložen do Londýna jako honorární legační sekretář. Poté následovalo jeho krátké působení v Sankt Peterburgu, Mnichově (zde od roku 1885 jako legační sekretář), Drážďanech a od roku 1888 v Berlíně. Zde se v roce 1891 stal ho-

norárním legačním radou a v následujícím roce se stal prvním úředníkem mise v Bruselu., kde po dvou letech získal hodnost legačního rady II. kategorie. Do I. kategorie postoupil v roce 1895 v Londýně, kde působil dva roky.

V letech 1897-1899 byl vyslancem v Bádensku (pro Bádensko, Württembersko a Hessensko). V roce 1899 nastoupil v téže funkci v Drážďanech (pro Sasko, dvory vedlejších linií saského domu, Anhalt, Reuss a Schwarzburg). Po třech letech, v roce 1902 se stal vyslancem v Belgii (v roce 1910 zastupoval Rakousko-Uhersko na konferenci o mořském právu). Jeho mise v Belgii skončila se začátkem první světové války, v roce 1914, kdy byl poslán na odpočinek. V roce 1920 zdědil knížecí titul spolu s majetkem v Čechách, kde zemřel v roce 1929. Jeho potomci se exponovali v Sudetoněmeckém hnutí a jejich majetek v Čechách byl zabaven.

COLLOREDO-MANNSFELD FERDINAND

Ferdinand hrabě Colloredo-Mannsfeld se narodil v roce 1777 ve Vídni. Byl synem Franze Gundakara knížete Colloreda, který dosáhl roku 1775 spojení jmen Colloredo-Mannsfeld a sídlil na panstvích Opočno a Dobříš. Ferdinand se po ukončení studií krátce věnoval diplomatické kariéře na sklonku existence Svaté Říše Římské. Přestože sídlil většinu svého života v rakouských zemích, jako diplomat byl vyslancem za České království na říšském sněmu v Řezně v roce 1801. Rovněž byl jako český delegát při jednáních o sekularizaci a mediatizaci říšských panství v letech 1802 a 1803. Díky těmto svým zkušenostem byl pak vyslán do Neapole. Již v roce 1808 se však vzdal politické kariéry. V následujícím roce se jako major vyznamenal v bitvách u Aspern a Wagramu¹ a v roce 1812 byl vrchní ubytovatel knížete Schwarzenberga. Poté se věnoval podnikání, stal se mj. generálním ředitelem císařských staveb a prvním výrobcem řepného cukru v Rakousku. Zemřel v roce 1850 v Gresten v Dolních Rakousích.

COLLOREDO-WALSEE FRANZ

Franz hrabě Colloredo-Walsee (1799-1859) syn někdejšího konferenčního ministra Franze de Paula Colloreda, byl posledním mužským příslušníkem české větve italského rodu Colloredů. Měl relativně bohatou diplomatickou kariéru. Jeho první vyslanecký post byla Kodaň, kde zastupoval Rakousko v letech 1825-1829. Pak byl vyslancem v Sasku do roku 1836, poté byl v letech 1837-1842 vyslancem v Mnichově. V roce 1843 byl jmenován velvyslancem v Rusku, kde zůstal do roku 1847. Po pomnutí revolučního roku byl v roce 1849 krátce jmenován velvyslancem v Londýně na dobu jednoho roku, jeho tamní mise pokračovala pak od roku 1852 do roku 1856, kdy byl ▶

jmenován rakouským velvyslancem při papežském stolci, kde zůstal až do své smrti roku 1859.

CZERNIN OTTO

Hrabě Otto Rudolf Czernin von und zu Chudenitz byl mladším bratrem potomního ministra zahraničních věcí Ottokara Czernina. Narodil se, stejně jako on, v Dymokurech v roce 1875. Byl absolventem Orientální akademie, kterou v roce 1898 zakončil složením konzulární zkoušky. Rok poté (1899) složil však ještě zkoušku diplomatickou a byl přidělen jako atašé na vyslanectví do Athén².

Z Athén byl po roce přeložen do Drážďan, kde mu byl v roce 1902 udělen titul legačního sekretáře. Od roku 1904 byl již skutečným legačním sekretářem na velvyslanectví ve Vatikáně, kam byl přeložen v předchozím roce.

V roce 1907 působil v Sofii, kam byl po dvou letech jako legační sekretář I. kategorie přeložen do Stuttgartu. V roce 1910 byl přeložen do Bukurešti, kde získal titul legačního rady, o dva roky později pak byl vyslanecem radou (skutečným legačním radou II. kategorie) v Petrohradu. Těsně před ukončením rakouské mise byl povýšen ještě do hodnosti rady I. kategorie, po jejím ukončení byl povolán do Vídně k válečnému výkonu služby. Na konci roku 1917 se stal vyslancem v Sofii³.

Byl dvakrát ženat, poprvé s Angličankou Lucy Beckett, se kterou se rozvedl v roce 1914, podruhé s Marií Luisou Pfeiffer. Zemřel v roce 1962 v Salzburgu.

CZIKANN MORITZ

Moritz svobodný pán Czikann von Wahlborn (1847-1909) (chybně von Czikann⁴) je jedním z mála příslušníků nové šlechty v diplomatických službách. Také jeho kariérní postup není příliš obvyklý. Do rytířského stavu s predikátem von Wahlborn byl Moritz Czikann povýšen v roce 1875 na základě udělení Leopoldova řádu v předchozím roce⁵. Do stavu svobodných pánů byl povýšen Moritz Czikann v roce 1881 na základě řádu Železné Koruny II. třídy, který byl udělen jeho otci.

Konceptní praxi začal plnit v roce 1867 v Prešpurce, odtud pak přešel jako konceptní praktikant na finanční zemské ředitelství v Brně. Po roční konceptní praxi na ministerstvu zahraničí však v roce 1871 složil zkoušky konzulárního eléva a poté působil na konzulárních úřadech v Konstantinopoli, Amsterdamu a Bruselu. V roce 1890 byl jmenován generálním konzulem v Moskvě, poté působil v Galatě (Istanbulu) a jako zástupce Rakouska v Dunajské komisi. V roce 1896 byl jmenován mimořádným vyslancem a zpl-

nomocněným ministrem v Pekingu, kterým byl až do roku 1905, kdy nastoupil do Bělehradu, kde působil jako vyslanec po dobu dvou let⁶. Zastával stanovisko podřízení Srbska jako vasalského státu Rakousko-Uhersku⁷. V roce 1907 byl odvolán a s uznáním převeden do klidového stavu.

DEYM FRANZ

Franz hrabě Deym pocházel z české větve rozvětveného starého českého rodu Deymů ze Stříteže. Vedle své diplomatické dráhy působil i v politice, v letech 1879-1887 byl poslancem v říšské radě za stranu konzervativního velkostatku Čech (byl zvolen dvakrát v roce 1879 a v roce 1885), v letech 1887-1903 byl pak doživotním členem panské sněmovny rady. Vystupoval jako český feudál, resp. zemský patriot a účastnil se šlechtických akcí.

Narodil se v roce 1838 v Nových Zámkách. Po složení diplomatické zkoušky v roce 1860 byl přidělen jako obchodní atašé na ambasádu do Petrohradu a poté do Paříže, kde se záhy stal honorárním legačním sekretářem. Po sedmi letech byl přesunut na misi při Svatém Stolci, kde byl jmenován honorárním legačním radou. Skutečným legačním radou II. kategorie se stal v roce 1874, po dlouhodobé dovolené, kdy začal působit v Bruselu. O dva roky později působil jako vedoucí úředník na londýnské ambasádě, kde byl (roku 1878) povýšen na legačního radu I. kategorie. Po svém zvolení do říšské rady byl přeložen do disponibility, během níž mu byl udělen v roce 1881 titul mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra. Po vstupu do panské sněmovny (1887) byl z disponibility navrácen do aktivní služby a byl jmenován vyslancem v Mnichově.

Rok nato, roku 1888, byl jmenován rakousko-uherským velvyslancem v Londýně, kde zůstal až do své smrti v roce 1903. Jednal pod Goluchowského vedením o otázkách východní politiky (především Konstantinopole), například o obnovení Středomořské smlouvy z roku 1887, která měla zabezpečit rakouskou činnost na Balkáně⁸, úmyslem bylo rozšířit tuto smlouvu o další britské závazky a jednání byla proto neúspěšná⁹. V roce 1900 mu byl udělen řád Zlatého Rouna. Zemřel v roce 1903 v Jakartovicích.

DIETRICHSTEIN MORITZ

Moritz Johann hrabě Dietrichstein se narodil v roce 1801 jako syn někdejšího císařského generála a dvorského úředníka Moritze Dietrichsteina. Jeho první působiště jako obchodního atašé byla Belgie v letech 1833-1837. Poté byl po dobu dvou let (1837-1839) vyslancem v Bádensku a Hessensku. V roce 1839 se pak opět vrátil do Belgie, tentokrát jako vyslanec, kde zůstal do roku 1844. Tehdy byl jmenován mimořádným a zplnomocněným velvy-

slancem v Londýně, kde zůstal až do roku 1848. Zemřel v roce 1852, jeho otec se stal posledním mužským příslušníkem starého původem korutanského rodu Dietrichsteinů.

DUBSKÝ VIKTOR

Rod Dubských z Třebomyslic byl starým českým šlechtickým rodem, který se rozdělil do několika linií, vlastnicích statky především v Čechách a na Moravě. Z jedné z nich, v hraběcím stavu od roku 1843, s hlavním sídlem ve Zdislavicích, vyšlo v závěru existence habsburské monarchie několik jejích diplomatů.

Jako první a zároveň nejvýznamnější člen rodu do diplomatických služeb vstoupil Viktor hrabě Dubský z Třebomyslic. Narodil se v roce 1834 ve Vídni a během svého života paralelně stoupal i ve vojenských hodnostech. Diplomatické zkoušky složil, již jako poručík, v roce 1857, kdy byl přidělen jako atašé do Bruselu. Po dvou letech byl přeložen do Paříže, po dalších čtyřech pak jako legační sekretář do Sankt Peterburgu. V roce 1865 krátce působil v Casselu, v dalším roce se pak účastnil mírových jednání v Itálii. V roce 1868 nastoupil jako honorární legační rada v Bruselu, odkud byl v příštím roce přeložen do Madridu jako legační rada II. kategorie a v roce 1872 opět do Sankt Peterburgu jako legační rada I. kategorie. V září roku 1872 byl jmenován vyslancem v Teheránu, kde působil po dobu pěti let. V roce 1877 byl pak jmenován vyslancem v Athénách, v rámci této funkce, kdy sám musel být zastupován atašé, byl v roce 1880 pověřen vedením mimořádné mise v Istanbulu. Koncem téhož roku byl odvolán do disponibility. Po dvou letech, v roce 1882 byl však jmenován mimořádným vyslancem a zplnomocněným ministrem v Madridu, od roku 1888 se změnou statutu pak mimořádným a zplnomocněným velvyslancem. V Madridu se stal náruživým obdivovatelem všeho španělského, a i své sídlo v Žádlovicích vyzdobil portréty od španělských autorů. Do klidového stavu s uznáním zásluh byl pak převeden a ze své funkce odvolán v roce 1903, kdy se stal doživotním členem panské sněmovny. Ve své vojenské kariéře, byl mj. i čestným rytířem Maltézského řádu, dosáhl hodnosti generála kavalerie a podmaršálka. Zemřel v roce 1915 ve Zdislavicích.

FÜRSTENBERG KARL

Princ Karl Emil Egon zu Fürstenberg byl členem jedné v Čechách usedlé linie starého, původem švábského rodu, od 18. století v knížecím stavu. Narodil se v roce 1867 v Praze a svou kariéru budoval v rakousko-uherských diplomatických službách. V roce 1893 složil diplomatické zkoušky a nastoupil

jako atašé do Říma, po dvou letech byl přeložen do Sankt Peterburgu, kde dosáhl v roce 1896 titulu legačního sekretáře, v následujícím roce se stal legačním sekretářem skutečným. V roce 1898 působil na ambasádě v Paříži, v roce 1901 se účastnil cesty do Mexika, spolu s konsulem Karlem hrabětem Khevenhüller-Metsch, za účelem vybudování kaple na počest císaře Maxmiliána.

Mezi roky 1902-1905 pracoval na vyslanectví v Bruselu, kde dosáhl hodnosti legačního rady II. kategorie. V době Aehrenthalova ministerstva v letech 1905-1909 působil opět na petrohradském velvyslancetví jako vyslanec pro oblast obchodu (v hodnosti legačního rady I. kategorie). V době nepřítomnosti velvyslance Berchtolda byl i pověřen vedením úřadu a jmenován titulárním vyslancem. Často jako prostředník jednal s Izvolskim¹⁰. V roce 1909 byl jmenován vyslancem v Drážďanech s pověřením pro Sasko, Anhaltsko, Reuss a Schwarzburg, o dva roky později byl jmenován vyslancem v Bukurešti, kde zůstal do roku 1913. Na konci tohoto roku se stal velvyslancem v Madridu, kde zůstal až do roku 1918, konce existence habsburské monarchie. V roce 1920 mu byl udělen Řád Zlatého rouna. Zemřel v roce 1945 v Stroblu.

HARTIG EDMUND

Edmund hrabě Hartig (1812 ve Vídni-1883 v San Remu), držitel panství Mimoň, byl prvorozeným synem Františka de Paula hraběte Hartiga (1789-1865) státního a konferenčního ministra, někdejšího guvernéra v Lombardii, který se podílel na diplomatickém jednání v Itálii v roce 1848 a vnukem Franze de Paula Antona, jednoho z nejvýznamnějších rakouských diplomatů 18. století.

Edmund Hartig byl rakouským vyslancem v Hessensku v letech 1850-1851, poté v působil jako vyslanec v Kodani v letech 1851-1856. a od roku 1856 byl vyslancem v bavorském Mnichově. Zde jeho mise skončila v roce 1859.

Později na diplomatickou dráhu rezignoval a stal se nejvyšším maršálkem Čech, doživotním členem panské sněmovny říšské rady a členem říšského soudu.

HEIDLER KARL

Z řad příslušníků nové šlechty pronikl mezi diplomaty habsburské monarchie jen relativně malý počet. Jedním z nich byl i syn někdejšího vrchního štábního lékaře Karla Heidlerera, povýšeného do rytířského stavu v roce 1856 – Karl.

Karl rytíř Heidler von Egeregg se narodil v roce 1848. Diplomatickou zkoušku složil v roce 1871 a byl jmenován atašé na vyslanectví v Bernu, ▶

krátce nato byl přeložen k Papežskému Stolci, poté do Drážďan a Madridu. V roce 1877 se stal honorárním legačním sekretářem a byl přidělen do Stuttgartu. O dva roky později byl jmenován skutečným legačním sekretářem opět ve Vatikáně. V roce 1884 byl honorárním legačním radou na vyslanectví v Berlíně. Legačním radou II. kategorie se stal v roce 1887, kdy byl přeložen z Konstantinopole do Bukurešti, I. kategorie dosáhl o dva roky později, kdy působil v Londýně. V roce 1890 byl přidělen na washingtonskou misi a v příštím roce byl jmenován generálním konzulem v Káhiře. V tomto roce (1891) byl rovněž povýšen do stavu svobodných pánů a predikát mu byl změněn na von Egeregg und Syrgenstein. V roce 1895 získal titul mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra. Skutečným vyslancem Rakouska-Uherska se pak stal v roce 1900 v Srbsku a od roku 1903 ve Švýcarsku. Zde zůstal až do roku 1909, kdy byl s uznáním zásluh uvolněn na jednorozční dovolenou a po ní, v roce 1911 uvolněn do výsluhy. V roce 1912 se stal doživotním členem panské sněmovny říšské rady.

HRUBY KAREL

Karel von Hruba (správněji Hruba von Schwannheim) pocházel z řad české nové šlechty, jeho otec Leopold, zemský prokurátor, byl v roce 1793 povýšen do rytířského stavu. Karel se narodil jako jeho prostřední syn v roce 1778. Vstoupil do diplomatických služeb, ještě jako rytíř byl Karel von Hruba od roku 1804 legačním sekretářem a obchodním přidělcem ve Württembersku. Odtud byl pak přeložen, v období Metternichova působení na ambasádě v Berlíně jako obchodní přidělenec do pruského Královce, kde zůstal do roku 1810, kdy byl v téže funkci přeložen do Saska. V roce 1814 byl se svými bratry Josefem a Vojtěchem povýšen do panského stavu, kdy jim byl udělen predikát von Gelenj, podle vymřelého rodu humanistických Čech Hrubých z Jelení. V letech 1818-1820 byl jmenován pověřeným prostředníkem za nepřítomného vyslance v Mnichově Wessenberga. Poté byl Karel svobodný pán Hruba jmenován v roce 1820 vyslancem v Bádensku, od roku 1827 pak působil jako vyslanec v Brunšvicu, kde zůstal do své smrti v roce 1838.

CHOTEK BOHUSLAV

Ze starého českého panského rodu Chotků z Chotkova pocházela řada významných úředníků monarchie. Na postech diplomatických zástupců pracoval v sledovaném období jediný z nich. Bohuslav hrabě Chotek z Chotkova a Vojnína (1829 v Praze, zemřel 1896 ve Zhořelci), druhý syn někdejšího českého místodržícího hraběte Karla Chotka a známý jako otec Žofie, pozdější vévodkyně z Hohenbergu, manželky Františka Ferdinanda d'Este, pů-

HEIDLER VON EGEREKG

ŠTÍT DĚLEN STŘÍBRNÝM KOSMÝM BŘEVNEM MODRO-ČERVENĚ. V HORNÍM POLI KOSMO POLOŽENÁ STŘÍBRNÁ KOTVA, V DOLNÍM POLI STŘÍBRNÝ DVOUCASÝ LEV. NA ŠTÍTĚ DVĚ KORUNOVANÉ TURNAJSKÉ PŘILBY. PRAVÁ S MODRO-STŘÍBRNÝMI PŘIKRYVADLY NESE DVĚ ORLÍ KRÍDLA DĚLENÁ, PRAVÉ STŘÍBRNO-MODŘE, LEVÉ MODRO-STŘÍBRNĚ. LEVÁ PŘILBA S PŘIKRYVADLY ČERVENO-STŘÍBRNÝMI NESE STŘÍBRNÉHO ROZKŘÍDLENÉHO SOKOLA.

sobil podobně jako jeho otec v rakouských státních službách. Jeho kariéra byla především diplomatická, dlouhá takřka 40 let a plná změn.

Jako legační rada a sekretář pracoval na ambasádě v Berlíně. První vyslanecký post zastával v letech 1866-69 v Bádensku a Württembersku. V roce 1869 byl jmenován mimořádným a zplnomocněným velvyslancem v Petrohradě, kde zůstal do roku 1871. V tomto roce byl jmenován na krátké období místodržitelem pro Čechy a ještě v tomtéž roce byl jmenován velvyslancem v Madridě. Po roce byl přeložen do Bruselu, kde zastupoval Rakousko-Uhersko jako vyslanec v letech 1872-1888¹¹. Zde mj. připravoval sňatek rakouského korunného prince Rudolfa s dcerou krále Leopolda II¹².

Jeho poslední působiště byly od roku 1888 saské Drážďany (do 1895). Zde jako mnoho šéfů relativně malých misí ve svých zprávách informoval spíše o vnitropolitických saských záležitostech, které pro rakouskou zahraniční politiku neměly valný význam¹³.

Vedle své diplomatické kariéry se nevyhýbal ani působení v politice domácích. Od roku 1866 byl poslancem českého sněmu za český velkostatek, od roku 1884 pak doživotním členem panské sněmovny říšské rady.

KAUNITZ ALOIS

Z moravské knížecí větve starého českého rodu Kaunitzů, jejíž nejvýznamnější postavou byl kancléř Václav Antonín Kaunitz, vyšlo (díky jeho vlivu) i několik dalších rakouských diplomatů. V první polovině devatenáctého století to byl poslední mužský člen této větve, kancléřův vnuk a syn někdejšího vyslance ve Španělsku Dominika Ondřeje Kaunitze, pozdější čtvrtý kníže Alois Václav Kaunitz-Rietberg-Questenberg (1774-1848).

Již záhy, roku 1801 se stal vyslancem v Kodani (zde působil do roku 1804), poté působil v Sasku a v království Obojí Sicílie. V letech 1815-1817 byl císařským vyslancem ve Španělsku, v letech 1817-1820 pak ve Vatikáně. Poté na službu v diplomacii rezignoval a vrátil se na svá panství.

KHEVENHÜLLER-METSCH RUDOLF

Rudolf hrabě Khevenhüller-Metsch se narodil ve Vídni v roce 1844. Pocházel ze starého panského, poté hraběcího (poté primogeniturně knížecího) rodu usedlého v Čechách od roku 1725. Diplomatické zkoušky složil v roce 1867 a nastoupil jako atašé v Římě. Rok poté dosáhl udělení hodnosti honorárního legačního sekretáře na ambasádě v Paříži, kde se v roce 1872 stal skutečným legačním sekretářem. Po dvouleté dovolené byl pak roku 1876 přidělen do Bruselu a v roce 1878 do Petrohradu jako honorární legační rada.

V letech 1879-1881 vedl v hodnosti legačního rady II. kategorie rakouské zastupitelstvo v Sofii, poté krátce působil na vídeňské centrále. Záhy byl jmenován mimořádným vyslancem a zplnomocněným ministrem v srbském Bělehradě. Zde po vypuknutí srbsko-bulharské války několikrát intervenoval, např.: zajistil vyslání sanitních vlaků Maltézských rytířů. V roce 1886 byl jmenován vyslancem v Belgii v Bruselu, kde zůstal až do roku 1902, kdy se stal doživotním členem panské sněmovny a byl uveden do disponibility s titulem mimořádného a zplnomocněného velvyslance.

Hrabě Khevenhüller se však již rok poté, v roce 1903 stal rakousko-uherským velvyslancem v Paříži. Byl považován za rutinního diplomata, nikoli však za výjimečně schopného, snažil se mírnit zhoršení vztahů s Francií. V roce 1906 byl jedním z možných kandidátů na ministra zahraničních věcí¹⁴. V době Aehrenthalovy snahy o Balkán mu připadla role vyjednavče francouzské podpory, o jejíž nejisté povaze realisticky informoval.¹⁵ Jeho zavinením došlo ke známé aféře při bosenské krizi. Anexi Bosny a Hercegoviny, kterou měli Aehrenthalovi velvyslanci oznámit při audiencích, oznámil o den dříve, a poté se dostalo do francouzského tisku, z něhož se o ní dověděl teprve ruský ministr Izvolskij¹⁶. Přesto mu byl v roce 1908 udělen řád Zlatého Rouna a velvyslancem v Paříži zůstal až do své smrti v roce 1910.

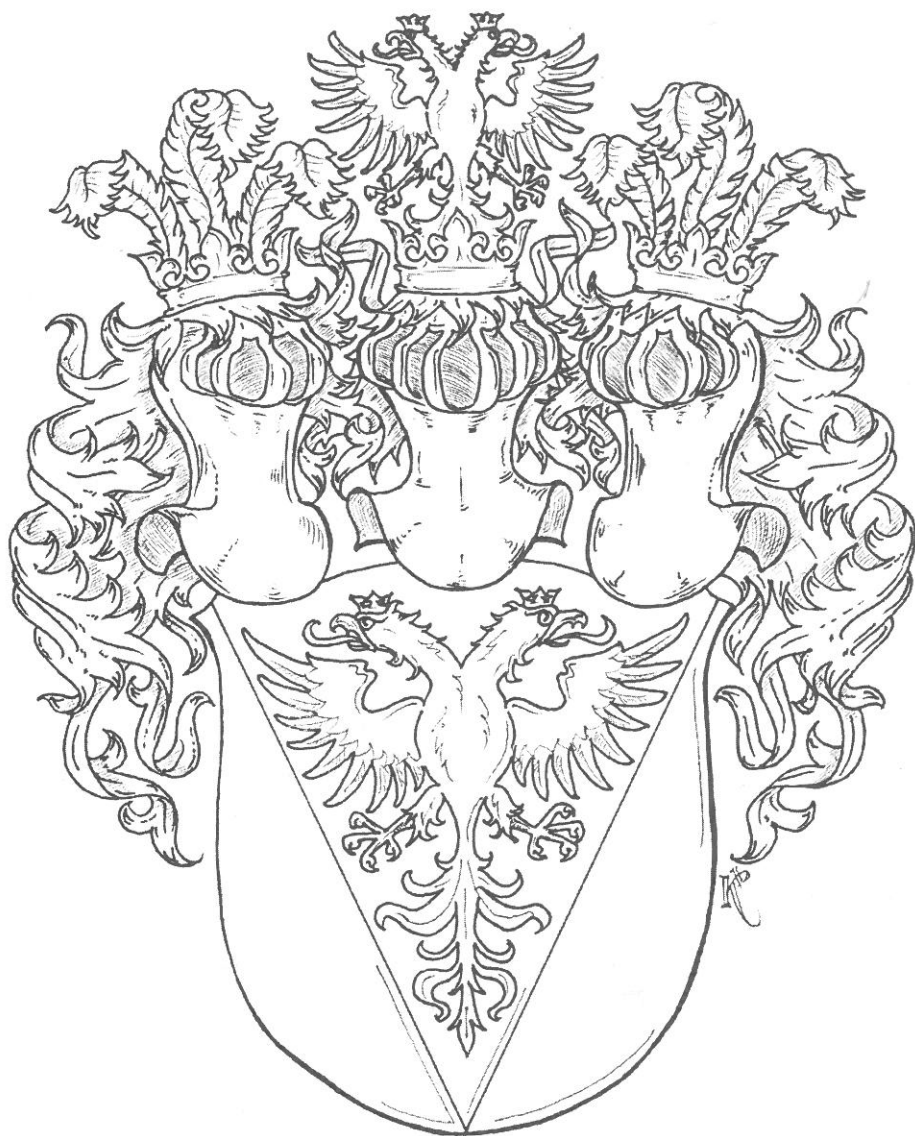
KÜBECK ALOIS

V roce 1825 byl povýšen do stavu svobodných pánů s predikátem von Kübau, dvorní rada a policejní ředitel v Benátkách, syn jihomoravského krejčího, Alois Kübeck. Jeho starší syn Alois Karel Kübeck von Kübau (1818-1873) působil v diplomatických službách císařského Rakouska.

V roce 1834 se stal obchodním přidělcem na ambasádě v Athénách. V roce 1854 byl jmenován vyslancem ve Švýcarsku, kde zůstal do roku 1856. Roku 1866 byl jmenován velvyslancem v Římě. Zde již zůstal, od roku 1872 až do své smrti, již jako rakousko-uherský mimořádný a zplnomocněný velvyslanec při Svatém Stolci ve Vatikáně.

LIECHTENSTEIN FRANZ

Liechtensteinové jsou původně starý rakouský rod, v knížecím stavu již od sedmnáctého století. Mezi členy panující linie, držící mimo suverénní knížectví i rozsáhlé statky na Moravě, lze nalézt Franze Liechtensteina. Princ Franz de Paula Karl August Liechtenstein (1853-1938), od roku 1929 panující kníže Liechtensteinský působil před první světovou válkou v diplomatických službách Rakouska-Uherska. V letech 1894-1898 byl rakouským velvyslancem v Petrohradě, zde se mj. účastnil hlavních jednání o Balkáně ▶

KÚBECK VON KÚBAU

MODRÝ ŠTÍT SE STŘÍBRNÝM KLÍNEM, V NĚM KORUNOVANÝ ČERNÝ OREL.
NA ŠTÍTĚ TŘI KORUNOVANÉ TURNAJSKÉ PŘILBY. PRAVÁ A LEVÁ S MODRO-STŘÍBRNÝMI PŘIKRYVADLY
NESOU TŘI PŠTROSÍ PERA, KRAJNÍ MODRÁ, STŘEDNÍ STŘÍBRNÉ. STŘEDNÍ PŘILBA
S ČERNO-STŘÍBRNÝMI PŘIKRYVADLY NESE ORLA ZE ŠTÍTŮ.

v roce 1897. Roku 1906 byla zvažována jeho nominace na úřad ministra zahraničí¹⁷. Na konci roku 1917 se stal členem panské sněmovny říšské rady. Zemřel v roce 1938 ve Valticích.

LÜTZOW FRANZ

Lützowové, starý rod původně severoněmeckého původu, se časem rozdělili do mnoha větví. Jedna z nich žila v Čechách od počátku 18. století (inkolát od roku 1732), kde Lützowové vlastnili několik statků. Řada členů rodu působila v rakouských diplomatických službách.

Jedním z nich byl Franz hrabě Lützow (1814-1897), syn Hieronyma Lützowa, bratra Rudolfa (viz níže), vlastník panství Borohrádek a Vamberk. Roku 1838 nastoupil na ambasádu do Říma, vedenou jeho strýcem. V roce 1848 se stal vyslancem a zplnomocněným ministrem Rakouska v svobodných hanzovních městech Hamburku, Brémách a Lübecku a v Meklenbursku-Zvěřínsku a Meklenbursku-Střelicku. Jeho mise skončila v roce 1853, kdy byl přeložen na vyslanecký post v Hessensku, kde zůstal do roku 1865. V tomto roce na svou diplomatickou kariéru rezignoval, aby se mohl věnovat správě svých panství.

LÜTZOW HEINRICH

Další z Lützowů, který dosáhl velvyslaneckého postu byl Heinrich hrabě Lützow zu Drey-Lützow und Seedorf (1852-1935), mladší syn Franze Lützowa (předchozího).

Jeho prvním působištěm bylo místo provizorního ataše ve Stuttgartu, kde nastoupil v roce 1874. Po třech letech byl přeložen do Drážďan, tehdy také složil diplomatické zkoušky, po nichž byl přeložen do Bruselu. Jako ataše pak ještě působil v Haagu a opět v Bruselu, až byl roku 1881 jako honorární legační sekretář přeložen do Říma a poté Londýna. Zde se stal legačním sekretářem. V roce 1891 byl již jako honorární legační rada přeložen na velvyslanectví do Paříže, kde působil čtyři roky, a dosáhl v roce 1895 hodnosti legačního rady I. kategorie.

V roce 1895 byl jmenován mimořádným vyslancem a zplnomocněným ministrem pro Sasko, Anhaltsko, Reuss a Schwarzburg v Drážďanech, kde působil po dobu čtyř let. Po ukončení této mise byl přeložen do Vídně, kde se na ministerstvu zahraničí stal postupně druhým (v roce 1899) a pak i prvním (v roce 1901) sekčním šéfem. V roce 1904 se však stal velvyslancem v Římě, při paláci Quirinal.

Označoval spojenectví Itálie s Rakousko-Uherskem, v rámci Trojspolku, za „manželství z rozumu.“¹⁸ Měl, záhy po svém jmenování v roce 1904, významný podíl na zlepšení italsko-rakouských vztahů, které byly poměrně ▶

napjaté kvůli otázce Trentina. Další zlepšování však v důsledku trvajících konfliktů zájmů na Balkáně viděl jako poměrně nepatrnou, později v důsledku expanze na Balkán vyjednával o italské neutralitě při provádění rakouských dopravních plánů¹⁹. V roce 1908 se účastnil Aehrenthalovy schůzky s Izvolským v Buchlovicích²⁰. Z mise v Římě byl, jako známý italo-fil, odvolán (na vlastní žádost) v roce 1910, kdy již bylo zřejmé, že společenství je minulostí a jeho snahy přišly vniveč²¹. V roce 1911 byl převeden do disponibility a po dvou letech do klidového stavu.

Od roku 1909 byl doživotním členem panské sněmovny říšské rady. Jeho publikované paměti²² jsou známým pramenem pro dějiny Ballhausplatzu.

LÜTZOW RUDOLF

První generaci rodu Lützwů, která se usadila v Rakousku (a to v českých zemích) jsou bratři Hieronymus a Rudolf. V diplomatických službách působil Rudolf Lützw.

Rudolf hrabě Lützw se narodil v roce 1780 v Salzburgu. Původně plánoval věnovat se vojenské kariéře, ale studia na vojenské akademii záhy zanechal a své plány změnil směrem ke studiu teologie a duchovní dráze. Poté se však rozhodl pro dráhu diplomata rakouského císaře.

Jeho prvním působištěm bylo místo ataše u císařské komise u říšského sněmu v roce 1804 v Řezně. V roce 1806 byl jmenován legačním sekretářem v Mnichově, a od roku 1808 v též hodnosti ve Stuttgartu.

Prvním působištěm Rudolfa hraběte Lützowa jako vyslance byla dánská Kodaň, kde působil v letech 1812-1815. Z Kodaně byl přeložen jako vyslanec opět do Württemberska. Po třech letech, v roce 1818, se pak stal internunciem v Turecku, kde zůstal až do roku 1822. V roce 1823 byl jmenován vyslancem v Sardinském království. Po třech letech, v roce 1826 se stal velvyslancem při Svatém Stolci v Římě. Jeho mise zde skončila až jeho odchodem na odpočinek v roce 1848, kdy ještě během března přijal omluvu Vatikánu za události v Římě, kdy dav strhl a spálil znak z budovy velvyslanectví²³. Během své činnosti byl v kontaktu s mnoha osobnostmi kulturního a vědeckého života (např. Palackým²⁴), sám Lützw byl čestným členem rakouské akademie výtvarných umění. Zemřel v roce 1858²⁵.

MENSENDORFF-POUILLY-DIETRICHSTEIN ALBERT

Mladší (druhý) syn někdejšího ministra zahraničních věcí Alexandra hraběte Mensdorffa-Pouilly, knížete Dietrichstein-Nicolsburga – Albert Viktor hrabě Mensdorff-Pouilly-Dietrichstein (narodil se 1861 ve Lvově, zemřel

v roce 1945 ve Vídni) rovněž zvolil diplomatickou kariéru. Byl komturem Řádu Německých rytířů, v roce 1886 složil diplomatické zkoušky, po kterých nastoupil jako ataše do Paříže. V roce 1889 byl jmenován honorárním legačním sekretářem v Londýně, kde o čtyři roky později dosáhl postu placeného ataše. V roce 1894 byl jmenován legačním sekretářem, o dva roky pak honorárním legačním radou. Skutečným legačním radou II. kategorie byl jmenován v roce 1899, titulu legačního rady I. kategorie dosáhl v roce 1902, o rok později byl jmenován titulárním mimořádným vyslancem a zplnomocněným ministrem, kdy byl pověřen vedením londýnské ambasády v době nepřítomnosti velvyslance Franze hraběte Deyma. V roce 1904 byl pak konečně jmenován mimořádným a zplnomocněným velvyslancem v Londýně.

Velvyslancem v Londýně byl Albert Mensdorff-Pouilly-Dietrichstein v letech 1904-1914²⁶. Jeho výjimečně dobré postavení u královského dvora a u vedoucích politiků z něj dělalo dobrý zdroj kontaktů a poučeného informátora²⁷. Díky tomu byl v roce 1906 jedním z možných kandidátů na post ministra zahraničí²⁸. Nikdy se mu však nepodařilo zlomit Aehrenthalovu nedůvěru anglické politice, kterou se snažil obhajovat²⁹. Aehrenthal ho považoval i na veřejnosti za anglofila, který měl zastupovat monarchii mnohem důrazněji³⁰.

Aehrenthal měl naopak plnou Mensdorffovu důvěru, ačkoli měl jeho politiku za neodpovídající době³¹. V balkánské politice, v období před a během bosenské krize hrál poměrně důležitou roli při jednáních a zprostředkování v Anglii. Jako šéf rakouské mise byl předkladatelem návrhů na vytvoření Albánie a rozsah jejího území³².

Roku 1914 byl po ukončení mise v Londýně převeden do disponibility, během první světové války se ve Švýcarsku neúspěšně pokoušel vést mírová jednání s britským (jihoafrickým) generálem Ianem Christiaanem Smutsem, která obsahovala plány na změny uspořádání monarchie³³. Na konci roku 1917 se stal doživotním členem panské sněmovny³⁴, po válce pak zůstal v diplomatických službách Rakouské republiky, kterou zastupoval na Pařížské mírové konferenci a ve Společnosti národů.

METTERNICH RICHARD

Z Metternichových potomků našli v diplomacii uplatnění dva synové. Mnohem delší a úspěšnější kariéru měl syn z druhého Metternichova manželství s Antoinette hraběnkou von Leykam-Beilstein Richard Klemens kníže Metternich-Winneburg-Ochsenhausen (narodil se 1829 ve Vídni, zemřel 1895 ve Vídni). Pozdější dědic majetků (majorátu Kynžvart) a titulů (3. kníže, 2. vévoda di Portella), působící jako císařův poradce pro zahraniční politiku³⁵, vedl dvě rakouské zahraniční mise.

Richard Metternich byl vyslancem v Sasku v letech 1856-1859 a velvyslancem v Paříži v období francouzského druhého císařství v letech 1859-1871.

PAAR LUDWIG

Ze starého italského rodu, sídlícího v Čechách od sedmnáctého století (inkolát 1652) pocházel rovněž jeden z habsburských diplomatů devatenáctého století, nejmladší syn třetího knížete Karla Paara – Ludwig.

Ludwig Paar (1817-1893) byl zprvu obchodním přidělcem pro Sardinii, Modenu a Parmu v letech 1849-1857. V letech 1859-1863 byl vyslancem ve Švédsku. Roku 1869 byl jmenován vyslancem v Sasku, kde zůstal do roku 1872. V následujícím roce (1873) se stal mimořádným a zplnomocněným velvyslancem Rakouska-Uherska ve Vatikáně a zde působil do roku 1888.

SCHÖNBURG-HARTENSTEIN ALEXANDER

Rod Schönburgů je starým fransko-durynským rodem, který sídlil již ve 14. století v severozápadních Čechách pod jménem páni ze Šumburka. Na počátku 16. století však již z Čech odešli. Teprve v 19. století se opět někteří jeho členové usadili v Čechách – a to z obou hlavních rodových linií – Schönburg-Waldenburg i Schönburg-Hartenstein. Větev Schönburg-Hartenstein získala český inkolát v roce 1845 a mezi jejími statky bylo i panství Červená Lhota. Z této větve byl i jediný syn (narozen v roce 1826) jejího zakladatele knížete Heinricha Eduarda – kníže Alexander Schönburg-Hartenstein, který působil v rakouských diplomatických službách.

Alexander Schönburg-Hartenstein se narodil v roce 1826 ve Vídni. Jeho kariéra začala v roce 1847 a jako atašé postupně vystřídal ambasády v Haagu, Londýně, Berlíně a Paříži. Zde získal v roce 1851 titul honorárního legačního sekretáře. V roce 1855 se stal skutečným legačním sekretářem a záhy, ještě tentýž rok, v souvislosti se svým sňatkem, vyslancem v Bádensku v Karlsruhe. Po čtyřech letech, v roce 1859, byl jmenován vyslancem v Mnichově, kde zůstal do roku 1863. V následujícím roce (1864) byl na vlastní žádost uvolněn do disponibility a vrátil se na své statky v českých zemích. V roce 1872 se, po smrti svého otce, stal hlavou české větve rodu. Tak se stal i poslancem říšské rady, kde se přiklonil k straně ústavověrné šlechty, a později (v roce 1879) se stal i jejím místopředsedou. Tak se i mimo svou diplomatickou kariéru významně projevil i v politice, jako prostředník při jednáních o punktace. V roce 1878 mu byl udělen Řád Zlatého rouna.

Panství Červená Lhota po jeho smrti v roce 1896 (ve Vídni) zdědili jeho potomci tvořící mladší větev rodu.

SCHÖNBURG-HARTENSTEIN JOHANNES

Johannes princ Schönburg-Hartenstein se narodil v roce 1864 v Enzersfeldu jako mladší syn knížete Alexandra Schönburg-Hartensteina. Byl dědicem a majitelem panství Červená Lhota a svou kariéru spojil s diplomatickou službou. Vystudoval Tereziánskou akademii ve Vídni a poté studoval práva, zároveň dosáhl hodnosti poručíka dragounů. Již rok před složením diplomatických zkoušek, které složil v roce 1888, nastoupil na ambasádu v Sankt Peterburgu, poté byl atašé v Paříži a Londýně. V roce 1893 byl přeložen opět do Ruska, kde se stal titulárním legačním sekretářem. Legačním sekretářem se stal až v roce 1895, kdy působil ve Stockholmu, odkud byl přeložen nejprve do Istanbulu a v roce 1898 do Bukurešti, kde v roce 1901 dosáhl hodnosti legačního rady II. kategorie. Jako legační rada I. kategorie působil v roce 1903 v Itálii a v dalším roce v Londýně. Tam byl v roce 1906 jmenován titulárním mimořádným vyslancem a zplnomocněným ministrem. Skutečně se vyslancem stal v roce 1906 v Bukurešti. Tam zůstal až do roku 1911, kdy byl jmenován mimořádným a zplnomocněným velvyslancem ve Vatikánu. Snažil se neúspěšně, i za pomoci papeže Benedikta XV., před vypuknutím války přesvědčit Itálii, aby zachovala neutralitu. Po vyhlášení války sídlil především v Luganu a v Bernu. Rakouským velvyslancem při Svatém Stolci zůstal až do roku 1918³⁶. V tomto roce byl převeden do disponibility a krátce nato pensionován. Byl mj. rytířem Řádu Zlatého rouna. Zemřel v roce 1937 ve Vídni.

SCHWARZENBERG KAREL

Karl Philipp kníže Schwarzenberg (1771-1820) byl zakladatelem orlické sekundogenitury Schwarzenbergů. Věnoval se spíše vojenské kariéře, během níž byl však v červnu roku 1801 pověřen vedením zvláštní mise v Rusku. Díky této zkušenosti později mimo své vojenské hodnosti (naposled polní maršál) dosáhl i významných diplomatických postů. Nejprve byl v letech 1808-1809 velvyslancem v Rusku, poté se v roce 1809 stal nástupcem Metternicha na postu velvyslance v Paříži. Byl však spíše vojákem, „vítězem nad Napoleonem“ jako velitel spojených vojsk v bitvě u Lipska, jako diplomat se ukázal poměrně neobratným³⁷.

Během své mise v Paříži se podílel na jednáních s Napoleonem o sňatku s Marií Luisou. Na počest nové císařovny velvyslanec Schwarzenberg uspořádal ples v roce 1810, kde došlo k požáru, při němž uhořela jeho švagrová Paulina rozená hraběnka Arenberg. Jeho mise v Paříži skončila v roce 1813.

STADION FRIEDRICH

Druhým rakouským diplomatem počátku devatenáctého století z rodu ▶

Stadion-Warthausenů byl starší bratr Johanna Philippa Stadiona (viz oddíl I.) Friedrich Lothar Stadion-Warthausen.

Friedrich Lothar Stadion (1761-1811) byl původně kanovníkem v Mohuči a Würzburgu. Würzburg zastupoval i jako vyslanec na Rastattském kongresu. Po sekularizaci Würzburškého biskupství odešel do Vídně, kde vstoupil do císařských diplomatických služeb. Spolu se svým bratrem byli jádrem reformní strany, která přenechala po bitvě u Wagramu moc Metternichovi³⁸. Byl jmenován rakouským vyslancem v bavorském Mnichově v letech 1807-1809. Po roce 1809 byl generálním komisařem armády arcivévody Karla. Po uzavření míru ve Vídni se odebral na své statky, kde zemřel.

THUN-HOHENSTEIN FRIEDRICH

Hrabě Friedrich Franz Thun-Hohenstein (z děčínské linie rodu Thunů) (1810-1881) byl bratrem hraběte Leopolda (Lva) Thuna, prezidenta české zemské vlády v roce 1848, jednoho z nejpopulárnějších šlechticů předrevolučních Čech. Friedrich Thun se angažoval zprvu v diplomatické službě. Začínal na vyslanectví ambasádě v Haagu³⁹, roku 1838 se stal obchodním pověřencem na ambasádě v Turíně, kde byl jeho nadřízeným Felix Schwarzenberg a spolu s ním ukončil svou misi v roce 1843. V letech 1847-1849 byl vyslancem ve Stockholmu pro spojená království Švédska a Norska. V letech 1849-1850 působil jako vyslanec v Mnichově, kde hrál důležitou úlohu v otázce návrhů kancléře Felixe Schwarzenberga na vytvoření společného celního spolku, spolu s přesvědčováním o vojenské síle Rakouska (1849)⁴⁰. Bavorsko nebyl příliš Habsburkům nakloněno. V roce 1850 byl jmenován císařským zplnomocněncem při sněmu Německého spolku ve Frankfurtu, kde plně prezentoval nesouhlasné postoje Schwarzenberga k politice Berlína⁴¹. V Berlíně se pak o dva roky později stal velvyslancem, kde působil po dobu tří let. V roce 1859 se stal velvyslancem v Sankt Peterburgu, kde zůstal až do roku 1862. V roce 1863 odešel do výsluhy a v roce 1879 se stal doživotním členem panské sněmovny říšské rady, kde se přidružil k zemské šlechtě, usilující o obnovu českého zemského práva.

THUN-HOHENSTEIN GUIDO

Quidobald (Guido) Josef Antonín hrabě Thun-Hohenstein (z klášterecké linie Thunů) se narodil v roce 1823 v Žehušicích. V roce 1846 nastoupil jako neplacený atašé do Mnichova, po třech letech pak byl přeložen krátce po sobě do Paříže, Bruselu a Turína. V roce 1852 dosáhl hodnosti legačního sekretáře a působil v Haagu a po roce 1856 v Bruselu. V roce 1859 se stal obchodním zplnomocněncem v Haagu a v následujícím roce byl povýšen na le-

gačního sekretáře. V letech 1863-1864 byl obchodním zplnomocněncem v Sankt Peterburgu.

V roce 1864 byl jmenován mimořádným vyslancem a zplnomocněným ministrem v Mexiku, zde byl v letech 1866-1867 na dovolené a byl zastupován legačním radou Emanuele von Lago. Z Mexika byl po čtyřech letech přeložen jako vyslanec u královských dvorů Oldenburska, Brunšvicka a svobodných hansovních měst Hamburku, Brém a Lübecku. Po roce byl však převeden do disponibility. V roce 1872 se stal členem panské sněmovny, a v dalším roce (1873) byl z rakouských diplomatických služeb převeden do výslužby.

Do diplomacie se však opět vrátil jako mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr Maltéžského řádu u nejvyššího císařského dvora ve Vídni v letech 1878-1887⁴². V roce 1887 se stal knížetem-velkopřevorem Maltéžského řádu provincie Čech a Rakouska. Jím byl až do své smrti v roce 1904⁴³.

TRAUTTENBERG CONSTANTIN

Rod rytířů Trauttenberger von Trauttenberg, pravděpodobně německého původu, sídlil v Čechách již před šestnáctým stoletím. Do stavu svobodných pánů byl roku 1814 povýšen Franz von Trauttenberg. Mezi jeho potomky patří i Constantin von Trauttenberg.

Constantin svobodný pán von Trauttenberg se narodil v roce 1841. Byl odchovancem Orientální akademie. Po jejím ukončení nastoupil jako konzulární elév a tlumočnický adjunkt nejprve do Terstu, a poté do Konstantinopole. Tam získal v roce 1868 titul honorárního legačního sekretáře a záhy po svém přidělení k východoasijské misi v témže roce byl jmenován skutečným legačním sekretářem. V roce 1871 se opět vrátil do Evropy, když byl přidělen do Stuttgartu, dokud byl přeložen do Drážďan a Vatikánu. V roce 1876 byl jmenován legačním radou II. kategorie při ambasádě v Římě a v roce 1879 byl přeložen do Sankt Peterburgu. Zde po získání hodnosti legačního rady I. kategorie byl v roce 1882 přeložen zpět do Vídně. Zde získal titul mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra, kterým se stal i v roce 1883 skutečně, když byl pověřen vedením mise v Řecku. Z Athén byl jako vyslanec přeložen v roce 1887 do Bernu a po roce byl jmenován vyslancem v Kodani. Odtud byl odvolán 1899, kdy byl jmenován rakousko-uherským delegátem při komisi pro správu egyptského státního dluhu.

TRAUTTMANSDORFF JOSEF

Trauttmansdorffové jsou původně štyrská rytířská rodina, jejíž hlavní větev se v 17. století díky pobělohorským konfiskacím usadila v Čechách ▶

a na Moravě. Majetky v českých zemích získal habsburský diplomat Maxmilián, který byl povýšen do hraběcího stavu jako Trauttmansdorff-Weinsberg. Jeho potomci se v Čechách rozdělili do několika rodových větví. Z nich dalšího povýšení, tentokrát do knížecího stavu dědičného primogeniturně, dosáhl diplomat ve Francii a prezident zemské vlády v Rakouském Nizozemí Ferdinand Trauttmansdorff-Weinsberg (1749-1827). Příslušníci rodu Trauttmansdorff-Weinsberg často působili ve státní službě, jako diplomaté a vojáci.

Josef hrabě Trauttmansdorff-Weinsberg, druhorozený syn knížete Ferdinanda a zakladatel hraběcí větve Trauttmansdorffů se narodil v roce 1788 v Nizozemí. Podobně jako jeho otec zvolil diplomatickou dráhu, v jeho případě však probíhala výhradně v německých zemích.

Jeho prvním vyslaneckým působištěm bylo v letech 1815-1818 Bádensko, poté byl v letech 1818-1820 vyslancem ve Württembersku. Od roku 1820 do roku 1827 byl vyslancem v Bavorsku a v letech 1827-1849 v pruském Berlíně. Jako velvyslanec v Berlíně, měl v kompetenci i ostatní německé země (v letech 1846-1848 Meklenbursko-Střelicko a Meklenbursko-Zvěřínsko. V roce 1861 se stal doživotním členem panské sněmovny říšské rady. Zemřel v roce 1870 na svém zámku v Obříví.

TRAUTTMANNSDORFF FERDINAND

Dalším Trauttmansdorffem v diplomacii Rakouska byl syn Josefa (předcházejícího) Ferdinand hrabě Trauttmansdorff-Weinsberg, dědic panství Lipnice.

Narodil se v roce 1825 a od roku 1856 působil v diplomatické službě. Nejprve pracoval na nižších úředních postech v Londýně a Berlíně. V roce 1859 byl jmenován mimořádným vyslancem a zplnomocněným ministrem v Bádensku. Zde zůstal až do roku 1866, kdy se mu podařilo přesvědčit bádenského vévodu k válce proti Prusku.

V letech 1866-1868 byl vyslancem v Bavorsku a Hessensku, poté byl v roce 1868 jmenován mimořádným a zplnomocněným velvyslancem při Svätém Stolci, kde působil až do roku 1872. Tehdy se vzdal svého úřadu a stal se místopředsedou a od roku 1879 předsedou panské sněmovny. Roku 1884 byl jmenován nejvyšším komořím. Zemřel v roce 1896.

UGARTE JOSEF

Josef hrabě Ugarte (1804-1862) pocházel z rodu s pravděpodobně španělským původem, jehož první doložitelný předek Peter přišel do Rakouska v 17. století a záhy zde byl povýšen do stavu svobodných pánů a zanedlou-

ho i hrabat. V Čechách získali Ugartové inkolát v roce 1667, na Moravě, kde převážně sídlili, v roce 1662.

Josef byl jediným Ugartem, který se věnoval diplomatické dráze. V letech 1840-1844 rakouským vyslancem v Bádensku a Hessensku, od roku 1844 do roku 1848 pak vyslancem ve Württembersku. Jeho manželka byla dcerou pruského velvyslance v Sankt Petrburgu Rochowa. V roce 1849 státní služby opustil a sídlil na svých zděděných statcích Jevišovice a Rosice. Na začátku šedesátých let se stal poslancem říšské rady, ale záhy zemřel. Jeho synem Maxmiliánem rod Ugartů vymřel.

WITTEK EMANUEL

Wittkové von Salzberg jsou dalším příkladem nového šlechtického rodu, jehož příslušník se uplatnil i ve vrcholných pozicích rakousko-uherské diplomacie. Do šlechtického stavu byl v roce 1746 povýšen Joseph Wittek, dodavatel soli v Čechách, jehož potomek Eduard, vicepresident zemského soudu ve Vídni byl povýšen do rytířského (1857) i stavu svobodných pánů (1864).

Z tohoto rodu pocházel i Emanuel Wittek von Salzberg. Narodil se v roce 1842, v roce 1865 složil diplomatickou zkoušku a byl přidělen na vyslanectví do Bruselu. Poté byl krátce atašé v Karlsruhe a od roku 1867 při papežském Stolci, kde byl jmenován honorárním legačním sekretářem. V dalším svém působišti – ve Stockholmu dosáhl hodnosti legačního sekretáře a v této hodnosti vystřídal mise v Berlíně, opět ve Vatikáně, Drážďanech, Kodani, Lisabonu. Jako honorární legační rada působil v Bukurešti. V roce 1884 se stal šéfem mise – ministrem-rezidentem a generálním konzulem I. třídy pro Paraguay, Uruguay a Argentinu, kde v roce 1894 získal titul mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra. O dva roky později byl převeden do disponibility a po dalších třech letech byl uvolněn do výsluhy.

P o z n á m k y :

- ¹ V téže době byl jedním z rakouských generálů na italských bojištích jeho bratr Hieronymus (ÖBL I, s. 151).
- ² Musulin (1924), s.109; Jahrbuch, s. 239.
- ³ Wank (1999), s. 797; Jahrbuch, s. 239.
- ⁴ Tak například pravidelně Jahrbuch 1914, 1917 (passim).
- ⁵ Meraviglia (1885), s. 4, uvádí též formu „Cikann“.
- ⁶ Jahrbuch 1902, s. 182; Wank (1999) s. 797 (chybná vročení).
- ⁷ Carlgren (1955), s. 158-159.
- ⁸ Wank (1999), s. 102.

- 9 Dioszegi (1983) na základě tajných depeší z roku 1896. Tento neúspěch vedl ke konci všech svazků mezi Velkou Británií a Rakouskem-Uherskem.
- 10 Carlgren (1955), s. 144.
- 11 Jahrbuch 1917, seznamy; Mžýková uvádí chybně 1867-75 legační rada při vyslanectví Berlín, Petrohrad.
- 12 Urban (1991), s. 192.
- 13 Musulin (1924), s. 33; Jahrbuch 1917, seznamy.
- 14 Skřivan (1996), s. 13.
- 15 Carlgren (1955), s. 132, 152.
- 16 Hlavačka & Pečenka (1999), s. 207; Skřivan (1996), s. 62.
- 17 Skřivan (1996), s. 13.
- 18 Hlavačka & Pečenka (1999), s. 99 – citace Lützowových pamětí.
- 19 Carlgren (1955), s. 134, 211-212.
- 20 Hlavačka & Pečenka (1999), s. 205.
- 21 Hlavačka & Pečenka (1999), s. 216.
- 22 Lützow (1971).
- 23 Kiszling (1952), s. 25.
- 24 Je známa jejich korespondence, Lützow umožnil Palackému studium fondů Vatikánských archivů.
- 25 Polišínský (1949-50).
- 26 Hlavačka & Pečenka (1999), s. 273.
- 27 Nicolson (1939), s. 140. O britské schopnosti porozumět zahraniční situaci však pochyboval.
- 28 Skřivan (1996), s. 13.
- 29 Skřivan (1996), s. 97.
- 30 Carlgren (1955), s. 134-135.
- 31 Hlavačka & Pečenka (1999), s. 198.
- 32 Carlgren (1955), s. 134-135; Skřivan (1996), s. 202-204.
- 33 Galandauer (1998), s. 211; ÖBL VI., s. 224.
- 34 Wank (1990), s. 813.
- 35 Herre (1996), s. 268, 322.
- 36 Wank (1999), s. 822. Mžýková (2000) uvádí chybně v roce 1915 jako vyslanec v Bernu, kde pouze sídlil.
- 37 Herre (1996), s. 95.
- 38 Sked (1995), s. 25.
- 39 Mašek (1999), s. 281; opakuje Mžýková (2000-2001), oba uvádějí Thuna jako vyslanec, kterým však dle Jahrbuch 1917, seznamy, nebyl.
- 40 Kiszling (1952), s. 117.
- 41 Kiszling (1952), s. 136-7.
- 42 Jahrbuch 1902, s. 291. Mašek (1999) chybně vjčet funkcí, opakuje Mžýková (2001). Skřivánek (1998).

Ceny poddanských usedlostí a polí

ve Vinařicích u Mladé Boleslavi 1654-1810

Jaroslav Honc

1. Historický výzkum obce Vinařice

V roce 1955 uložila Československá akademie zemědělských věd (Dr. J. Tauber) svému historickému oddělení (Ústřední zemědělský archiv) provedení historického výzkumu obce Vinařice v rámci rozsáhlého sociologického výzkumu. Historický výzkum prováděl Dr. Jaroslav Honc. Po reorganizaci k 1. 1. 1956 nebyl tento výzkumný úkol převzat do ČSAV ani do Státního ústředního archivu. Autor se touto problematikou zabýval nadále soukromě. První část výzkumu – vývoj intravilátu a plužiny obce a stav zemědělské výroby 1785-1840 dokončil v roce 1960. 1)

Druhá část – práce o cenách poddanských nemovitostí – byla dokončena v roce 1963 a přednesena v Komisi pro dějiny cen univerzity Karlovy. Později plánoval autor její využití v rámci ČGHSP. V programu činnosti ČGHSP měla být zařazena do materiálů skupiny č. 18 – Ceny poddanských nemovitostí – kde by sloužila genealogům, zabývajícím se touto problematikou.

2. Povinnosti poddaných k vrchnosti

Plocha jednotlivých poddanských usedlostí je převzata ze stabilního katastru, který první obsahuje přesná měření. Stačí převést jitra na hektary, ▶

dodnes používané, takže lze získat možnost srovnání cen půdy bez závislosti na přepočtech o velikosti lánu, kop záhonů a vysekaných korců. Plocha usedlostí se rozumí včetně zasvatěné a ostatní plochy.

Údaje o výši renty, kterou byli povinni odvádět majitelé poddanských usedlostí správě velkostatku Bobrovice, je třeba shromážďovat z údajů pozemkové knihy, protože urbář zachován není. Peněžní renta se skládala ze svatojiřského a svatohavelského úroku v poměru 1:2, takže ve svatohavelském úroku byla pravděpodobně začíslena reluce snad naturálních dávek nebo druhotná pozemková renta. Renta v robotní práci je stanovena v rozmezí robotního patentu 1680. Pro ilustraci je uvedena první a poslední tržová cena téže usedlosti, dosažená při prodejkách v 17. a koncem 18. nebo začátkem 19. století.

PLOCHA, RENTA A CENY VINAŘICKÝCH STATKŮ A CHALUP 1654 – 1810

Číslo pop.	Výměra us. Hektary	roboty potažní	rob.pěší dnů	úr. Sv. Jiřský	úr. Sv. Hav.	první Tržová cena kopy	a poslední
Statky nad 10 ha							
7	13,2913	104	30	1.28.3	2.56.0	120	450
8	14,4107	104	30	1.42.3	3.25.0	250	471.25.5
9 a 46	19,4807	156	26	2.12.3	4.24.3	225	650
11	11,6163	104	30	1.19.3	2.39.0	150	300
26	12,8001	104	30	1.35.0	3.8.0	250	250
27 a 16	18,8310	130	15	2.4.0	4.8.0	160	400
28	21,5192	156	26	2.20.3	4.41.0	260	400
31 a 45	17,7019	156	26	1.54.3	3.49.0	200	300
	129,6512	1014	213	14.37.0	29.10.3		
chalupy do 10 ha							
1	1,5861		52	0.11.3	0.23.0	60	471.25.522
2	2,3723		52	0.19.3	0.39.0	48.16	90
3	4,6113		52	0.23.0	0.45.3	60	471.25.5
4	3,6425		52	0.23.0	0.46.0	100	235.42.6
6	4,5253		52	0.22.3	0.45.0	120	400
10	5,9409		156	0.45.0	1.20.0	90	642.51.3
12	5,9616		52	0.33.3	1.3.0	130	330
13	2,7585		52	0.17.0	0.34.0	95	484.17.1
18	5,4827		130	0.25.3	1.9.0	130	150
24	8,1759		156	0.43.3	1.26.0	200.0.1	1471.25.5
25	7,1133		156	0.47.3	1.34.0	30	514.17.1
29	9,5688		130	1.4.0	2.8.0	180	300
30	6,0168		26	0.33.3	1.7.3	7	150
	67,7560	-	1118	6.49.0	13.40.0		

Rentu v úkonech lze převést na její peněžní hodnotu k roku 1770 přibližně tím způsobem, že den potažní roboty se oceňuje 15 kr. a den pěší roboty 5 kr. Pak by bylo průměrné zatížení hektaru půdy u větších statků 2,43 zl. rýn. A půdy u menších chalup jen 1,63 zl. rýn. Poddanská půda všech usedlostí ve Vinařicích vynášela feudálnímu vlastníku velkostatku průměrně 2,15 zl. rýn. Z hektaru poddanské půdy, totiž 0,32 zl. rýn. V penězích, 1,28 zl. rýn v potažní robotě a 0,55 zl. rýn v pěši. Ze struktury pozemkové renty ve Vinařicích je patrná převaha robotní renty jako převládající formy vykořisťování. Nemnoho jinak by struktura renty vypadala, kdyby přepočítání renty v úkonech byl proveden ke vzdálenějšímu datu než k roku 1770. Dávky církevní a kontribuce nejsou do renty započítány.

Odlišné bylo postavení a zatížení rentou u někdejší panské vinice (čp. 14), u někdejšího panského malého mlýna (čp. 20) a u sedmi domků na obecní půdě, postavených před r. 1785. Všechny byly zatíženy robotní rentou ve prospěch velkostatku, protože domky na obci platí vždy na sv. Ondřeje peněžní plat obci. Z domků na obecní návsi jen čp. 17 časem získalo v katastru několik izolovaných polních parcel, ostatní zůstali bez polí. Dům obecního pastýře zůstal obecním majetkem a v pozemkových knihách zachycen nebyl.

PLOCHA, RENTA A CENY VINAŘICKÝCH DOMŮ BEZ POLÍ 1654 – 1810

Čís.pop	výměra usedl. Hektary	Rob. Pěší dnů	úrok vrchnosti či obci	první trh. Cena míš. Kopy míš.	a poslední
14	2,5450	52	5	170	154.17.1
20	0,1720	52	3	100	100
5	0,2466	52	1	17	80
17	2,6025	52	1	20	140
19	0,1256	52	1.42.6	20	30
21	0,0453	52	1	40	287.8.4
15	0,0763	52	1	26	95
23	0,0263	13	1	60	60
34	0,0342	13	1	116.42	116.42
	5,8758	390	15.42.6		

3. Rozmezí cen vinařických nemovitostí 1654 – 1810

Rozmezí cen, srovnání první nejnižší a poslední nejvyšší ceny při uskutečněných trzích vinařických statků, chalup a návěsí domků v ča-

sových obdobích 1654-1675 a 1775-1810 ukazuje na první pohled vzestup, ale současně rozdíl vedle velikostí nemovitostí. Obě rustikalizované nemovitosti nemohou být srovnávány, protože se ocitly v rukou podaných až v 18. století.

VESTUP CEN VINAŘICKÝCH NEMOVITOSTÍ 1654-1810

Druh nemov.	Počet	první trh. Ceny Kop míš. Grd.	poslední ceny Trhové kop. Míš.	index zvýšení
Větší statky	8	1615.0.0	3221.0.0	199,4
Menší chalupy	14	1319.16.1 1	4711.525.5	357,1
Domky na obci	7	299.42	798.50.4	266,5
	29	3233.58.1 1	8731.16.2	269,9

Pro takovou hrubou a rychlou informaci, jak stouply trhové ceny nemovitostí v obci Vinařicích v rozmezí asi 150 let je pozemková kniha se svými reálnými foliemi pro jednotlivé nemovitosti pramenem jako stvořený. Úhrn trhových cen všech 28 nemovitostí při prvních vkladech do pozemkové knihy činil přes 3000 kop míš a úhrn cen při posledních prodejkách na reálných foliích všech 29 nemovitostí se přiblížil k 9000 kopám míš., lze tedy říci, že v průměru se nemovitosti ve Vinařicích prodávaly okolo r. 1800 o 169,9 % dražší než v druhé polovině 17. století.

Taková informace ovšem nebere v úvahu pokles vnitřní hodnoty mince právě okolo roku 1800 se zrychlující a nemůže odstranit podcenění vinařických nemovitostí právě při prvých prodejkách v 17. století. Vinařické chalupy čp. 1 a 3 shodou kolností shodně byly koupeny tehdy po 60 kop míš a obě nakonec dosáhly opět shodně ceny 500 zl. rýn, takže jejich vzestup byl ze 100 na 785,6, protože obě byly předávány jen jako stavební místo a trhová cena tedy je především cena polí zanedbaných dlouhým úhořením. Především však takový informativní propočít není sto ukázat průběh cenového vývoje během sledovaných 200 let. Byl by vhodný jen v takových případech, kde jsou k dispozici přesné údaje o plochách pozemků při jednotlivých poddanských nemovitostech v moderní a spolehlivé metrické míře. Protože také údaje v předchozím studiu půdního fondu obce Vinařic byly již získány, hlavně srovnávacím studiem všech katastrů z let 1654-1840 a plným využitím stabilního katastru z roku 1840, je možné provést přesnější vysledování cen vinařických pozemků a budov podle 25 letých časových období.

4. Ceny půdy a budov ve Vinařicích 1654-1810

Vinařická pozemková kniha z let 1654-1819 obsahuje celkem 187 trhových smluv pro 30 poddanských nemovitostí, ale jen 149 trhových smluv lze využít pro studium cen půdy a nemovitostí, ostatní mají cenový údaj ve znehodnocené měně bankocetlové bez možnosti přepočtu (10), nebo byly v zápětí zrušeny (3), nebo jsou ve skutečnosti jen záznamy o postavení nového domu (8) anebo se týkají čp. 1 a 2, které mají pozemky mimo katastr obce Vinařic a jejich plošná výměra podle stabilního katastru nemohla být přesně zjištěna (11).

Každá ze sledovaných 30 nemovitostí z let 1654-1819 majitele průměrně za 25,6 let, jsou-li od období 165 let odečtena ta léta, kdy nestály ještě doby čp. 14 (1700), 19 (1734), 20 (1750), 21 (1766), 23 (1776) a 34 (1783). Proto vedle technických důvodů se ukazuje vhodné sledování změn ceny půdy a budov v 25 letých obdobích, protože lze mít zato, že v tomto období se každá nemovitost objeví mez prodávanými právě jednou. Období sledovaných cen půdy je však třeba omezit rokem 1810, protože cenové relace znehodnocené měny by nebyly pevné. Protože základnou, ke které jsou ceny půdy a budov ve Vinařicích sledovány, je plocha půdy jednotlivých statků, chalup a domků bezzemků, byla třeba vyloučit prodeje čp. 1 a 2 s nepřesným a neověřeným areálem. Pokud je ve sledovaném 25letém období některá nemovitost prodávána vícekrát, počítá se samozřejmě i její areál vícekrát. Ze 149 trhových smluv týkajících se 28 poddanských usedlostí s přesně zjištěnou výměrou v hektarech je možné poměrně snadno získat sedm průměrných cen hektaru poddanské půdy a alikvotní části budov 25letých období z let 1654-1810

CENY 1 HEKTARU ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY S BUDOVAMI VE VINAŘICÍCH 1654-1810

Období	počet prodejů	úhrnná plocha prod. Nemovit. (ha)	Úhrnná cena prod. Nem kopy m. grd.	průměr. Cena 1 ha. Kopy míš.	Prům. cena usedlosti Kopy míš.
1654-75	14	152,4256	2040.0.1 1	13,38	145,71
1676-1700	34	265,3902	4657	17,54	136,9
1701-25	18	202,6628	2610	17,81	200,5
1726-50	26	219,0017	4952	22,61	190,4
1751-75	25	220,8085	5233	23,70	209,3
1776-1800	23	163,3020	5081.15.4	31,11	220,9
181-10	9	55,9236	4659.17.1	83,35	517,7

Průměrné ceny jednoho hektaru poddanské půdy s budovami vy sledované ve Vinařících jen potvrzují a upřesňují naše znalosti o ekonomickém vývoji v našich zemích v období pozdního feudalismu. Ve Vinařících se udržela nižší cena půdy ještě v třetí čtvrtině 17. století, pak v období 1676-1725 nastalo ustálení mírně zvýšených cen poddanských polí asi o 20-30%. Teprve v období 1726-1775 došlo k podstatnému dalšímu zvýšení cen vinařických polí o dalších 30 % a cenový vývoj vzestupně pokračoval ještě v poslední čtvrtině 18. století. Cenový vývoj na začátku 19. století z nepečetěných údajů pozemkové knihy dobře prokázat nelze, byl jistě vzestupný, i když ne tak příkrý (83,35 kop míšenských, za hektar) jak ukazuje mechanický propočtení nominální ceny, nespolehlivý právě v období před krachem 1811, ale zatím pro neznanost vnitřní ceny zlatého rýnského a zlatého vídeňského měny jinak nepostizitelný.

Sledování průměrných cen 1 hektaru zemědělské půdy s budovami ve Vinařících by bylo možno zpřesnit tím, že by byly sledovány ceny půdy v kategorii velkých statků nad 10 ha a v kategorii domků se zahradami, ale výsledky nijak nemění výsledný vývoj ceny 1 hektaru od 13,38 kop míš na 83,35 ha. Také odezření od vybavení inventářem a od stanovení, zda šlo o prodej uvnitř rodiny (otec synovi) či mezi navzájem cizími stranami se ukázalo přípustné, protože výsledné údaje se nelišily. Svým vývojem se ukázaly zajímavé propočty o splácení prodaných poddanských nemovitostí ve Vinařících.

5. Splácení trhové ceny nemovitostí ve Vinařících 1654-1787.

Trhové smlouvy o prodeji poddanských nemovitostí ve vinařické pozemkové knize vždy stanoví, obdobně jako v trhových smlouvách městských a jiných svobodných nemovitostí, jakou část složí kupující hotové při uzavření smlouvy (závdavek) a jakými ročními splátkami bude trhovou cenu doplácet (gruntovní peníze). Vzájemné poměry trhové ceny, závdavků a ročních splátek jsou dobrým ukazatelem ekonomické situace v daném místě a obou smluvních stran a jejich sledování je nezbytnou součástí studia cen nemovitostí.

Ze 124 trhových smluv vinařických domů do r. 1787 byly v pozemkové knize jen dva prodeje za hotové a oba se týkaly dvou domků na obecní půdě bez polí v ceně 17 a 40 kop míš. Zato od r. 1790 do 1819 všechny trhové smlouvy ve vinařické pozemkové knize zcela pomíjejí ustanovení o splácení prodaných nemovitostí a trhová smlouva jen ur-

čuje cenu a podíly prodávajících na trhové ceně. Je to důsledek poklesu váhy pozemkových knih, běžný v této době prováděných reform a prvních počátků osvobození poddanské půdy. Zárukou platnosti majetkové transakce a poddanské nemovitosti a dokladem o vlastnickém právu přestává od konce 18. století být pozemková kniha vedená v kanceláři velkostatku. Do pozemkové knihy se teprve druhotně vkládá trhová smlouva uzavřená mimo kancelář a často i mimosmluvně vůbec se stanoví podmínky platební pro nového nabyvatele. Pak samozřejmě přestalo i skládání ročních splátek o výročních vesnických soudech v kanceláři s právy velkostatku a evidence ročních splátek i evidence sirotčích pohledávek na nedopracovaných statcích nebo vůči správě panství, jako depozitáři sirotčích peněz.

Sledování splátkového rytmu u poddanských nemovitostí je tedy účelné a možné jen do konce 18. století a právě údaje z konce plné a výlučně právní platnosti pozemkových knih je třeba při ekonomickém hodnocení pomalého spláčení poddanských nemovitostí.

ZÁVDAVKY A SPLÁTKY TRHOVÝCH CEN NEMOVITOSTÍ VE VINAŘÍCH 1654-1787

Období	počet prodejí	úhrn trh. Cen Kopy míš	úhrn závdav. kop gr míš	Úhrn jednor. splátek	Podíl závdavku z ceny	podíl splátky z ceny
1654-75	14	2040.0.1 1	321	63	15,7%	3,08%
1676-1700	33	4640	591.30.0	117.30	12,7%	2,53%
1701-25	18	3610	484.29.5	80	13,4%	2,21%
1726-50	26	4952	805.30	112	21,3%	2,26%
1751-75	23	5193	1629.26. 1	94	31,2%	1,81%
1776-87	10	1634.38.1	520.16. 1	35	31,8%	2,13%

Během 130 let byla průměrná splátka poddanské nemovitosti ve Vinařících snížena z 3,08 % trhové ceny na 2,13 % a naopak kupující složili koncem sledovaného období téměř třetinu trhové ceny v hotovosti, zatím co v 17. století jen šestinu či osminu. Zvyšování závdavku, snižování splátek a prodlužování doby, po kterou nový nabyvatel splácí svou nemovitost probíhalo tedy současně. V podstatě však bylo rozhodné snižování ročních splátek.

DÉLKA SPLÁCENÍ Poddanských NEMOVITOSTÍ VE VINAŘICÍCH 1654-1787

Období	podíl spl. Z ceny	podíl závdavku ceny	poč. roč. spl. K zapl. Ceny	Poč. roč. spl. kt. Repr. Závdav	Poč. let ke zplacení
1654-75	3,08%	15,7%	32,3	5,09	27,2
1676-1700	2,53%	12,7%	39,4	5,03	34,3
1701-25	2,21%	13,4%	45,1	6,05	39
1726-50	2,26%	21,3%	44,2	7,19	37
1751-75	1,81%	31,2%	55,2	17,1	38,1
1776-87	2,13%	31,8%	46,6	14,2	32,4

Splácení tržové ceny bylo v tržových smlouvách propočteno na tak dlouhou dobu, že bylo téměř delší než životnost prodávajícího i kupujícího a vždy delší než průměrná doba mezi uzavřenými dvěma tržovými smlouvami (25,6 let), takže nemovitosti byly prodávány ještě nedoplatené. Jen skutečnost, že současně podíl závdavku hotově složeného nebo částěji jen odepsaného při uzavření tržové smlouvy rychle roste, mohl opravit vývojovou tendenci prodloužit splácení tržové ceny na dobu delší 40 i 50 let a splácení podstatně zkrátit. Vyvozený důsledek z nepochybného prodlužování doby splácení poddanských nemovitostí v 18. století, pokles solventnosti nevolných vlastníků nemovitostí jako výsledek zhoršující se hospodářské situace poddaných, je pochopitelně třeba ověřit a zjistit, do jaké míry je snížení ročních splátek jen projev neochoty podřídit se kontrole splácení ze strany vrchnostenského úřadu nebo prosté degenerace pozemkových knih před rokem 1848. Vinařický materiál jednoznačnou odpověď sám podat nemůže.

6. Metodické poznatky ze studia cen ve Vinařicích 1654-1810

Přes nepatrnost studovaného objektu a přes metodickou neupřesněnost a zatím neověřitelné výsledky, lze ze studia cen zemědělské půdy a budov ve Vinařicích v letech 1654-1810 odvodit několik pracovních metodických poznámek.

1. Pozemkové knihy budou i pro obce jen střední velikosti ideálním pramenem ke studiu poddanských nemovitostí, bude-li časové období zahrnovat alespoň 100 let.
2. Údaje o cenách poddanských nemovitostí je nezbytně třeba spojovat s údaji o výměře nemovitostí v metrické míře, protože ponechání pů-

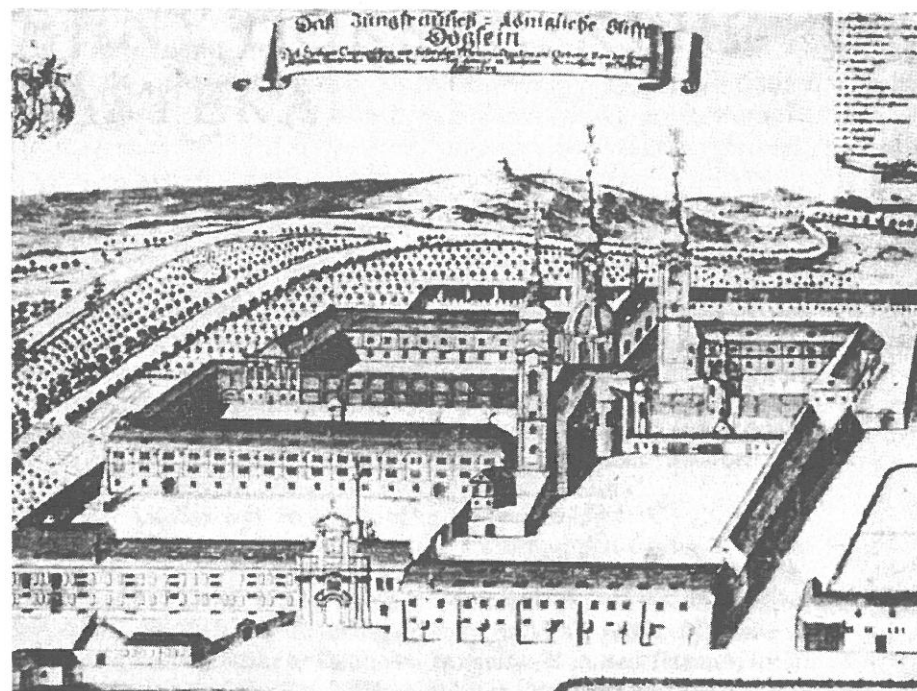
vodních pramenných údajů o výměře (lány, kopy záhonů, výsevkové korce) znemožňuje srovnávací studium.

3. Jediným zdrojem o výměře sledovaných poddanských nemovitostí jsou údaje stabilního katastru, převedené na hektary.
4. Pokud je možné ceny nemovitostí v obcích nebo ceny izolovaných objektů sledovat jen odtrženě od znalosti plošné výměry nemovitostí, je výsledek jen informativní, protože stanoví jen rozdíly mezi nejstarší a poslední tržní cenou téže nemovitosti nebo souboru nemovitostí a je nepoužitelný pro srovnávací studium.
5. Při studiu cen nemovitostí je nutné znáti délku splácení prodáváných nemovitostí a poměr tržové ceny, závdavku a ročních splátek, protože tak může být osvětlena ekonomická situace.
6. Při studiu cen poddanských nemovitostí je nutné znát výši peněžní, naturální a robotní renty, aby bylo možné usoudit o přetížení nebo o přiměřeném zatížení prodáváných nemovitostí feudálními rentami jako cenotvorného faktoru.
7. Ceny poddanských nemovitostí je nutné chápat jako výsledek poptávky a nabídky a mít za nepochybnou existenci trhu, kde poddanská půda a budovy byly téměř volně zcizitelné s výhradou poloformálního schválení feudální vrchností a s respektováním uzavřenosti feudálního velkostatku vůči příslušníkům jiného feudálního svazku. Poddanská nemovitost se od nemovitosti městské liší jen větší mírou zatížení feudální rentou, církevními dávkami a daněmi, její ceny jsou tedy nižší, ale jsou navzájem srovnatelné jako každé jiné tržové ceny nemovitostí s plným užívacím či vlastnickým právem.
8. Ceny izolovaných poddanských zemědělských parcel, které se vzácně vyskytují též v pozemkové knize při odprodejích jednotlivých polí mezi poddanými, je třeba sledovat zvláště, protože určení plochy v době před zavedením stabilního katastru a metrické míry naráží na početné metodické potíže.
9. Pro zpřesnění nahromaděných údajů bude možné sledovat otázku, zda se lišily ceny polí u větších a menších poddanských usedlostí až výhledově, protože je třeba stanovit rozmezí větších a malých usedlostí a usedlostí bezzemků.

Poddanský řád doksanského panství

Helena Voldánová

Panství premonstrátského kláštera v Doksanech se rozkládalo v úrodné nížině mezi dolními toky řek Ohře a Labe. Samotné Doksany ležely na hlavní stezce z Prahy do Litoměřic. Klášter byl od roku 1633 pravidelně přepadán a ničen nepřátelskými vojsky. Nejbližší vesnice byly úplně ničeny přesuny vojsk, vydrancováním i vypálením. Po válečných útrapách třicetileté války zůstaly vesnice doksanského panství obsazené sotva třetinou obyvatel. Nejen ztráty na majetku a životech obyvatel, ale i ztráta poslušnosti a pořádku poddaných obyvatel přiměly doksanskou vrchnost k sepsání tzv. artikulí. Pronásledování i nastolení tvrdých peněžitých a věčných trestů mělo přivést poddaný lid k poslušnosti. Rychtáři poddaných vsí Doksany, Dolánky, Dušníky, České Kopisty, Černuc, Chvalín, Kmetiněves, Nové Dvory, Nučnický, Libotenice, Oleško, Rohatce, Ředhošť a Vražkov, proto měli za povinnost předčítat lidem tyto artikule. Dalším důvodem byla několikiletá snaha převést lid ke katolické víře. Autorem nového poddanského řádu byl probošt Norbert Nikolaj z Amelunxenu, zvaný pro svoji srdatost a obranu kláštera Železný muž. Byl jedním z prvních proboštů, kteří se vel-

BAROKNÍ VEDUTA DOKSANY Z ROKU 1726

mi zasloužili o přestavbu kláštera i o obnovu vesnic a panských statků. Z jednotlivých bodů poddanského řádu můžeme nyní vyčíst chování lidí i jejich způsob života. Opis artikulí je zachován v SOA Praha, SOKA Kladno, fond Pozůstalost A. J. Plundra, sign. JAF 1205.

Artikule neboli řád poddanský kláštera doksanského z roku 1649

1/ Poněvadž člověku křesťanskému nic na světě není potřebnějšího, jako aby znajíc Pána Boha, stvořitele svého také pravé víry a pravého náboženství se přidržeti, z té příčiny Milostivý pán chtíc a vinšujíc, aby jak v celém tomto království českém, tak obzvláště na gruntech Milostivého pána mezi poddanými řád a láska, pokoj a jednota zachována byla, to ráčí chtíti od svých poddaných míti, aby všichni s Milostivým pánem, jakož to svou vrchností

v náboženství katolickém se srovnávali a zanechajíce všech nevěř a bludův kacířských k pravé katolické církvi přistoupili a v jednotě víry křesťanské živi byli. Protože poroučeti ráčí předně rychtáři a starším, aby k službám Božím do chrámu Páně v neděli svatou a v jiné svátky, ke mši svaté a na kázání i též na procesí a nešpory, když se vykonávají se scházeli s manželkami, syny a dcerami svými i s čeládkou a při týchž službách Božích do konce setrvali a ne hned na koukna do kostela zase běžel tak aby jiní obecní lidé vidouce to od nich dobrý příklad z nich sobě vzali a jich v takové pobožnosti následovali. Podle toho na to pilný pozor dáti, aby na týž sváteční dny sročení, smlouvy, soudy a k těm podobné věci sobě neukládali, tolikéž kupování, prodávání a zvláště šenku neb dávání páleného, dokud služby Boží v kostele se konají, pakli kdo v tom nalezen byl, že by pálené prodával, ten šenkýř 3 kopy a host 2 kopy složití má, nadto pak nějakého hmotného díla nedopouštěli pod pokutou, kdož se toho dopustil, k záduší 2 kopy míšenské. Rychtář aby na to pozor měl a toho šetřil a koho by tak postihl, aby ten ještě k těm dvoum kopám míšenským, který k záduší jíti mají rychtáři 10 grošů a poslu 2 groše aby dal. Jiní pak, kteří v čas kázání po rynku, po ulicích, po lukách a dědinách se toulají neb hrají, aneb jiné rozpustilosti provozují, aby rychtář do kostela hnal a časem je i šatlavním aneb jiným vězením potrestal.

2/ Všem vůbec se přikazuje, aby všichni, jakž starší a rychtářové tak i obec s manželkami a dítkami svými, ve dnácti letech stáří a dříve nic, nejméně jednou každého roku při slavnosti velikonoční konečně vyznajíce a zpovídajíce se prve svých hříchů před knězem svým, na místě Božím vystaveným, s pánem Bohem se smířili, pokání za hříchy své činili a předrahou velebnou svátost těla a krve pana Ježíše Krista pod jedním způsobem se vši ponížeností přijímali. Pakli by kdo, buď z přisežných nebo z obce, nechtěl se kněžimi katolickými římskými od Milostivého pána vystavenými, řídití a spravovati, aby jemu ihned všecky živnosti a obchody složeny byly a ten a takový, aby jich žádnému vymyšleným způsobem neužíval, dokud by k víře svaté katolické nepřistoupil a umřel-li by v tom čase, nemá tělo jeho na posvátném místě mezi jinými věrnými křesťany pochováno býti. Jestli by kdo sám katolickým jsouc, manželky a dítek svých k tomu neměl, aby bez živnosti a obchodův prázděn byl.

3/ Nedělní a sváteční dny od církve svaté nařízený a zasvěcený, když se služba Boží děje, aby každý hospodář do kostela a chrámu Páně ke mši svaté a na slovo Boží šel a nemohl-li by sám z bezelstných příčin, tehdy aby aspoň jednu osobu z příbytku svého, buď mužského neb ženského pohlaví, do kostela poslal a kdož by toho neučinil, aby ten každý hospodář a hospodyně povinni byli k Božímu domu, tu kdež náleží 2 libry vosku a nebo peníze za ni dáti a to odvésti kostelníkům a za čeledína 1 libru.

4/ Láni, přísahání, hromování, nevázná mluvení a zvláště bezbožná rouhání proti Pánu Bohu, proti Matce Boží a svatým a svátostem velebným, buď z ozralství neb z oumyslnosti, všem přísně se zapovídají. Žádný také v domě svém žádných knih a obrazův a jiných těm podobných věcí proti a na potupu církvi katolické ať nechová, pod přísným trestáním a pokutou 2 kop grošů míšenských.

5/ V páteční, sobotní a postní dni i ty v postě hned od počátku postu, žádného masa aby nepožívali a lidem přespólním nedávali. Při tom i řezníci tolikéž žádného masa v postní a v páteční dni prodávati nemají. Kdož by se toho dopustil má trestán býti a 5 kop grošů míšenských pokuty propadnouti. K tomu i k jiným napřed jmenovaným věcem mají se všudy naříditi jisté osoby a každý rychtář ve své obci jednoho každého týhodne k tomu dohlížeti mají a v čem by kohokoliv zastihl tehdy to nemá zamlčeti, nýbrž tu kdež náleží vzněsti buď na právo nebo na vrchnost neb žádnému v tom folkovati nemá a nebude.

6/ Co se manželstva dotýče o tom takto se nařizuje: aby jeden druhému k budoucímu manželstvu v soukromí se nezamlouval a slibem nezavazoval, ale v místě poctivém a v přítomnosti dvou neb tří svědkův hodnověrných. A kteří by se ženiti a vdávati chtěli, to nechť sobě s vědomím a povoláním pana hejtmána Milostivého pána probošta k místu přivozuje, jináče sic jestliže bez povolení se ženiti a vdávati budou, jeden každý takový neposlušný o svou všecku spravedlnost přijde a nebude nijakž propuštěn a propuštěna. Každý též dříve, nežli v stav manželský vstoupí, třikráte v kostele na kázání dle starobylého obyčeje dá se skrz pana faráře oznámiti s tou, kterou míti má. O vodavky ať nikam jinam po skutečným trestáním neutíkají, jediné k svému panu faráři. Mají tolikéž ty osoby, kterýž v stav svatosti manželství vstoupiti chtějí, před tím při nejmenším asi 3 dni, nežli vdavky a svatební veselí se vykoná, hříchův svých před knězem se vyznati a velebnou svátost oltářní se vši pobožností, tak aby jim Pán Bůh štěstí a pozhnání k čistotnému a svornému manželství dáti ráčil, přijímati, sice že k vodavkům jim povoleno nebude. A jestliže by kteří, pacholek a mládenec, vdova neb děvečka, neřádne se chovali a tudy o poctivosti své přišli. Takoví spravedlnosti své ztratiti a o ní přijíti mají i trestání budou. V časech pak od církve svaté zapovězených jako v adventu a v postě, aby žádný svatby se nevykonávaly.

7/ Správce své duchovní pány faráře, poněvadž na místě Božím jsou a cestu vám do království nebeského ukazují ve všeliké šetrnosti a uctivosti, mějte desátky a jiné platy jim náležející časně a s ochotností odvozuje, nebo co ▶

božího Bohu, co knězi to knězi a co císaři to císaři a to pod pokutou 5 kop grošů míšenských.

8/ Kteří Boží muka lámají, sekají, loupají a kříže z nich srážejí, k zlořečenému čarodějnictví toho užívají, který by v tom lehkomyšlném skutku shledán byl, takový právně souzen býti má. a poněvadž pak taková Boží muka od lidí pobožných a bohabojných za tou příčinou se postavují, aby lidé tak jdouc i jezdic i patřice na ně rozpomenuli se na velké trápení a ukřížování Pána Krista a Spasitele našeho, protož se o tom přísně všem poroučí, abyste netoliko polámané zase spravili, ale i nové Boží muka před i za městem, před i za každou vsí, sdělati a postaviti dali, buď z dřeva neb z kamene, jak sic býti muže.

9/ Rychtáře a konšely a jiné ouředníky od Milostivého pána zřízený aby každý v uctivosti měl a jim ve všem dobrém a náležitém poslušen byl, pod skutečným trestáním. Na proti tomu rychtáři a konšelé týž k jednomu každému tak se chovati mají, aby jednomu i druhému ublížení se nestalo. Obzvláště rychtáři, starší aby hromad nedělali bez vlastní potřeby Milostivého pána neb obecní. A když by se hromada dělala, jeden každý soused sám osobně do hromady choditi má, který by pak z oumyslu nepřišel jsa doma, byť i na místě svým někoho jiného neb ženu, jakž někteří ten obyčej činiti mají poslal, ten aby každý pokutu 10 grošů dal, kterážto pokuta k obci obřacena býti má.

10/ Děti své k dobrým cnostem a mravům jeden každý veď, obzvláště pak co se pacholat týče, ty kdo má, do školy dávejte a by se učili znáti vůli Boží a báti se Pána Boha všemohoucího. Neb bývá to, že skrze nedbalosti rodičův potom mnohdy krátce na sebe i na rodiče své, místo děkovaní zlořečí a túžebně naříkají, ale když se čemu naučí, z toho rodičové potěšení bývají a časem i pomoci od nich docházejí. Kdo by toho neučinil a dítek svých k umění liternímu neodevzdal, tedy bude skutečně trestán a pokutován.

11/ Hajní, kostelníci, mejtní o tom se jim poroučí, aby povolání svého pilní byli z něho nevystupovali, ani se nedomnívali, že by takových závazků, jako k ouřadu konšelskému neučinili, chtějíce sobě toho za obranu bráti, jistě v tom by zklamán byl, kdož by sobě svého závazku, tak lehce vážil, přišel by tak o svou duši, jako ten, který jest přísahu k ouřadu konšelskému nebo rychtářskému učinil. Protože se jednomu každému vejstrahu dává aby se raději podle povolání svého choval a z něho nevykračoval, chce-li předně pokuty a trestání od Pána Boha a potom od vrchnosti své ujíti.

12/ Sirotkův žádných ani dětí svých ať žádný z vás na cizí grunty nešikuje, neprojednává, ani na žádné řemeslo nedává bez povolení a oznámení, též v manželství bez vůle Milostivého pána nezadáva pod pokutou 10 kop grošů míšenských. Než sirotek každý, nechť se buď chudý nebo bohatý, k Milostivému pánu svému hlásí a na den oznámený ať se staví. Tu potom každý sirotek na slušné mzdě, kdož by ho projednati chtěl, projednán bude.

13/ Od jinud sirotkův cizích žádný sobě bez vědomí vrchnosti jejich nebeř a nekraď, ani bez vůle také pana hejtmána Milostivého pána k manželství na cizí grunty nazadávej, než jeden každý s volí vrchnosti své to sobě říd a konej, aby potom skrze tvou všetečnost Milostivého pána aneb pana hejtmána zaneprázdnění se nestalo pod pokutou 5 kop grošů míšenských.

14/ Ouroky, platy, ouročné, obilí a jiné všelijaké důchody též berně císařské, kdy a na které časy co náleží a se poručí, takové platy všecky rychtářům, abyste pojednou na jistej den vám jmenovanej od sebe zouplna odvozovali, aby také rychtáři do důchodův komuž náleží takových platů, maje sobě časně oznámeno, nedal, takového každého rychtář s sebou do kláštera doksanského přivesti povinen jest, kterýž do vězení dán bude a odtud nebude puštěn až ten plat položí a aby i pak položil tehdy vězení nejméně tejdén pro neposlušnost trestán bude a k tomu 5 kop grošů míšenských pokuty dáti musí.

15/ Mejt aneb cel, které se Milostivému pánu platí, těch abyste projížděti neopuštěli a vy mejtní na to pozor dejte. A kdož by pak projel, aneb se ho dáti zbraňoval, tehdy koně jeho, z kterých by mejto dáti měl kromě vozu a nákladu, nechaje mu ho tu na místě, kde jest přistižen, vzíti můžete a koní nenavracovati bez vůle pana hejtmána. A vy sousedi takového každého s mejtným honiti nápomocni povinni jste.

16/ Jest-li by pak kterému z vás přes svět jeti po potřebě své vlastní neb z ouplatku se stalo na to pozor míti máte, aby cla, mejt neprojížděli, abyste pro tu špatnou kořist na statečku svém k velké škodě nepřišli.

17/ Lesy panské se vám pod hrdlem zapovídají, abyste v nich žádný nesekali a jich prázdni byli. Též i vaše vlastní obecné lesy bez vůle a vědomí vrchnosti abyste bezpotřebně neplundrovali, než komu by to bylo zapotřebí, o tom ať ten oznámí a když se uzná, že mu zapotřebí jest, povolí se. Dobytkův, kde se mejtí, nepásli.

A vy hajní, pamatujíc na své závazky, abyste nad tím bedlivost měli, v nich sekati nedali ani pásti nedopouštěli, aby zase mladý vyrosti mohly, če-

hož potom po letech i pohodlí, od dříví místi můžete. Jestliže by pak kdo svévolně se vytrhl, o čemž naděje není, a že by přece v panských lesích sekal, tehdy za každý dřevo, které by se toliko na krokev hoditi mohlo, po 1 kopě grošů míšenských pokuty položití povinen bude. A hajnej, který by to přehlídal a neoznámil, bude na hrdle ku příkladu jiným zlodějům trestán.

18/ Kopanin žádných bez vůle a povolení aby nedělal než, když se to vyhledá a sezná-li se, že beze škody lesův bylo, bude mu dovoleno. Pakli by kdo svévolně přece kopal, obilí to, co na kopanině se urodí, též dříví, bude mu pobráno a k ruce Milostivého pána pro jeho neposlušnost obráceno. A takový neposlušný trestán bude k tomu 5 kop grošů míšenských pokuty dáti musí.

19/ Luk a dědin žádný od svého gruntu neprodávej ani nazastavuj, ani při prodeji obilí a píce od gruntu sobě nepozůstavej pod žádným způsobem, nebo skrze takové odprodávání a zastavování gruntův Milostivého pána by pustnutí musily a vožralci a mrhači, dlužice se a spustíc grundy zacházeli by. Oni žádného obilí na poli v slamách, aby neprodávali. Kdo by se toho dopustil, bude skutečně trestán. K tomu grunt jiným hospodářem hodným osaditi musí. A zvláště kdož by bez vůle jeho Milostivého pána nebo pana hejtmána než takového půjčoval anebo obilí na poli skupoval by bude mu k ruce Milostivého pána pobráno.

20/ Rybníků, řek, potoků Jeho Milostivého pána všelijak abyste prázdni byli, v nich nelovili, buď to ryb neb raků, jakýmikoliv nástrojemi, udicemi neb oumysly. Vy hejní nad nimi bedlivost abyste měli, k nim často i v noci letním časem dohledali, poněvadž v noci již s pochodněmi do řek se naučili. Kdož by pak v rybnících, řekách a potocích postižen byl, ten bude kupříkladu jiným zlodějům na hrdel trestán.

21/ Myslivostí všelijakých s ručnicemi, s kušemi a všelijakými nástroji i drobný zvěři, koroptví a jeřábků, abyste prázdni byli, jí neprovozovali a nijakž se toho nedopouštěli živnosti svých spokojeni hleděti, cizích myslivců nefedrovali. Kdo by se toho dopustil, bude s jinými zloději na hrdlo trestán. Co se pak do týče myslivosti času podzimního nebo letního kdo by ptáky drobný a běžný jakkoliv buď pod síti na drobný lep a do pletek chytati uměl, toho mu se nezbraňuje však tak a na ten způsob, což kohokoliv chytí, aby takové ptáky do kláštera v Doksanech donášel a odesílal, bude mu v slušnosti za ně placeno. Který by pak číhař bez povolení ptáky jinam prodával a na něj to uznáno bylo, tedy vězením trestán bude a k tomu 2 kopy grošů míšenských pokuty složití musí.

22/ Na lovy a hony když se oznamuje a rozkazuje, buď na velkou zvěř nebo na zajíce. Tu aby jeden každý hned sám šel, anebo na místě svého pacholka jednoho vypravil. Kdo by toho zanedbal, tedy pokuty myslivcům 15 grošů míšenských a 1 strych ovsu složití musí.

23/ Na díla Jeho Milostivého pána všichni, kdy a kterého času se rozkáže, aby se ráno scházeli, a rychtář se všemi sousedy svými, když na jaké dílo buď jeti nebo pěšky jíti mají, ať samy přichází a při nich jest, tak aby taková díla hodně a náležitě sobě vykonati nápomocni byli. Kdo by na robotu nejel, pokuty 1 kopy a kdo by pěšky nešel 15 grošů složití musí.

24/ Psů žádných, buď panských neb svých, na pole sebou neberte a zvláště pasterci s těmi dobytky.

Jestliže bude kdo v tom postižen, že takového vězníka svého na pole s sebou bere aneb zapouští, pro takového psa bude skutečně pokutován. Pod pokutou 1 kopy grošů Jeho Milostivému pánu ráčí chtíti míti, aby každý soused pro lovy a hony jednoho psa jemu držel a jiných žádných vězníkův nechoval po trestáním. Kdo by pak svévolně takového vohařika zmrhal, tedy pokuty Jeho Milostivému pánu 5 kop grošů složití musí.

25/ Bítev, rvaček, lání a hanění toho abyste se nijakž nedopouštěli. Jestliže kdo co komu ublíží, žaluj na něho rychtáři a konšelům. Jestliže od rychtáře a konšelův na právo nestane, můžeš sobě stěžovati to panu hejtmanu, budeš v tom podle spravedlnosti své opatřen. Kdo by se toho dopustil a zlořečil pokuty 2 libry vosku složití a k tomu po tři neděle před kostelem v trdlici seděti má. Podobně kdo by to od něho z ouředních osob neb jiných sousedův slyšíc, toho neoznámil a to zatajil v touž pokutu upadne.

26/ Podruhů, podruhyní žádných do žádné obce nepřijmete a zvláště bez listův a bez oznámení pana hejtmána aneb rychtáře a konšelův, aby se to prve uvážilo, co by za člověka byl, jak se jinde choval, byl-li hoden do té obce přijíti, abyste si do svých domů tak brzo zlodějův a kubín nepřijímali. Ti také aby byli povinni Jeho Milostivému pánu všech z peněz, svou prací sloužití. Kdo by se toho dopustil a podruha nebo podruhyni do obce bez vědomí pana hejtmána přijal, tedy 5 kop grošů pokuty složití musí.

27/ Zlodějů, povaleců a krosnářů, též žen neřádných aneb nevěstek žádný v ničemž, aby nefedroval, v svých domech jich nepřechovával, ani k sobě přijímal. Jestliže by se kdo toho dopustil a škoda by někomu od takového lotra neb lotryně se stala, spolu s ním neb za něj na hrdle trestán bude. Chodců rybníkářů, štecířů žádný v ničemž nefedruj hned pryč jich vypuďte. ▶

Jestliže by se pak co ti takoví, zvláště i vojáci mezi vámi nenáležitě chovali a spurně sestavěli ty hned vezmouc, nahoru je dejte a sobě ubližovati nedopouštějte.

28/ Žádný ať neprodává a nevěří na cizí grunty lidem statkův a věcí svých. Také v žádné rukojemství bez vůle pana hejtman se nedávej, k tomu také v rukojemství cizích lidí nepřijímej pod pokutou 5 kop grošů. Než má-li kdo jakého koně, klisnu aneb co jiného, prodej komukoliv za hotový, nebude potřeby upomínati a vrchnost svou v tom zaneprázdnňovati. Kdo se proti tomu artikuli dopustí, tedy propadne svou věc Jeho Milostivému pánu v pokutu.

29/ Na pole svá žádných obilí žádnému, buď z ouplatku anebo z jaké přízně žádný, ať se toho, aby měl s kým síti, nedopouští. Kdo síti bude, trestán bude a obilí k ruce Jeho Milostivého pána pobráno bude.

30/ Dobytku cizím řezníkům, mimo odpověď a vůle pána hejtmana, aby neprodávali, skopce, telata ani krávu pod skutečným trestáním a pokuty 10 kop grošů.

31/ Na jarmarky a trhy, o kterých již dobře víte, časně abyste se všichni scházeli a sjížděli a tu vlnu přinášeli a prodávali pod pokutu 2 kopy grošů.

32/ Peněz gruntovních cizím lidem ani domácím nikdež jinde, kromě o soudě při rejstřích ať nekladou a bez vůle vrchnosti pod pokutou a trestáním peněz ať neprodávají. Kdo by pak bez vůle koupil, by zaplatil, takové peníze budou se k ruce Jeho Milostivého pána bráti.

33/ Štěpnic a zahrad panských trháním v nich ovoce a jináče abyste prázdni byli. Kdo by jakoukoliv škodu na štěpích i také zahradních věcech učinil a postižen byl, aneb že by to na něj vyhledáno bylo, ku příkladu jiný jako zjevený zloděj na hrdle trestán bude.

34/ Luk panských všelijakých že tím v nich (i pasením dobytka) ano také v obilích panských že tím a škod děláním, abyste všichni prázdni byli a toho se nijakž nedopouštěli, pod pokutou 2 kop grošů propadením. Podobným způsobem, kdo by pasením dobytka komu škody učinil, má dle uznání soudců škodu platiti. A kdo by jeden druhému svině neb husy na osení i jinde vypustil a škodu činil, má pokuty 10 grošů složit, polovici k záduší, polovici k obci, a který by soused věda to že se druhému škoda děje, zamlčel a neoznámil má podobnou pokutu bez ušetření trestán býti.

35/ Přediva žádná ať ve světnicích, jizbách, na kamnách i pecích chlebovnic nesuší, kromě v pazdernách k tomu naschvále postavených, pod pokutou 2 kop grošů. Konšelé neb dva z obce k komínům a jiným všelijakým topením, aby ve 2 nedělích dohlídali a na to pilný pozor měli, aby se skrze nešetrnost a neopatrnost Jeho Milostivému pánu ani sousedův škoda nestala. Našel-li by u koho jakékoliv topení aneb kamna zlý, tu jemu uložit, aby v osmi dnech kamna neb komín spravil, jestli toho obmešká, tedy do vězení má dán býti a pokuty 5 kop grošů propadnouti.

36/ Strany vohňův odkudž by aneb od koho vyšly, buď skrze nešetrnost anebo zlé lidi, nad tím abyste bedlivost měli. A v každé obci háky, řebříky sobě opatřte, o tom se vám poroučí. A když ta nešťastná chvíle přišla, tehdy každý bez meškání vezma sebou nádobu, buď vědro nebo škopek, běžeti ne-meškej. Kdyby pak na klášteře (čehož Bože uchovej) ta chvíle nešťastná přišla, pod ztracením hrdla, cti a statku poddaní se zavazují, aby hájiti, hasiti bez meškání na pomoc přiběhli.

37/ Dříví pivovarské kladí k pilám na prkna časně, aby sobě tu, kdež mu uloženo bude, hodné nadělal, a kde náležiti bude, když se poručí, aby je dodával.

38/ Piva kdokoliv šenkujete aneb porůznu berete, sudy prázdné nahoru sládkům ihned dodávejte, a za piva pak, jakž vydáte, peníze nahoru odvozuje a v tam se všichni upřímně a spravedlivě chovejte. Kdo by pak sudy panské a sebe choval a nalezené byly, pokuty za každý sud 10 nových sudů udělati dáti musí, a k tomu trestán bude.

39/ Čeládky panské aby také krčmáři a žádný jiný zvláště pak v noci, nepřechovával a nefedroval.

40/ Čeládky žádný cizí, jiných pánů v poddaných, bez listu sobě nejednejte, ani jich u sebe nepřechovávejte, aby potom dověda se pán toho poddaného svého při tobě nemusil pokuty sněmem vyměřené položit.

41/ Do mlejnu v Jeho Milostivého pána, kteří voziti máte, tak se chovejte a jinam neutíkejte po pokutou a skutečným trestáním pod propadením bečky soli, kolikrát by se toho dopustil.

42/ Soli žádný z vás odjinud, pod trestáním skutečným, mimo slonici klášterní, abyste nebrali, sobě žádných postraních skladů nezaráželi. Kdo by se toho dopustil pokutu Jeho Milostivého pána propadnouti a prostici soli složit mám.

43/ Ouřad, rychtářové a konšelé na to bedlivý pozor dáti mají, aby žádný z sousedův, nad to z ouřadních osob s židy žádného tovaryšství, společnosti, handlův, obchodův nemívají, s nimi nefarmačili, neprodávali po propadením toho statku, a který by rychtář neb konšel to přehlídali a zamlčel, 1 kopu pokuty složit musí.

44/ Žádný rychtář ani konšel do žádné obce cizích lidí, jiných pánů poddaných, aby nepřijímali, jich nepřechovávali, ani mezi sebou netrpěli bez vůle a vědomí pana hejtmána, pod propadením 25 kop grošů.

45/ Všechny a všelijaké cesty vozové, též stezky nebejvalé, buď přes pole Jeho Milostivého pána aneb jiných sousedův, nedělali, Jeho Milostivému pánu zapovídati pod pokutou 2 kop grošů.

46/ Purkmistr, konšelé i starší v městech a v městečkách, aby pečeti svých k žádným listům bez vůle a vědomí Jeho Milostivého pána neb pana hejtmána netiskli a nepropůjčovali pod hrdlem a propadení jich privilegii.

47/ Co se pak přestupníkův, příkázání božích dotýče, kteří by se jakéhokoliv cizoložstva, smilstva dopustili a neřádně se chovali takové všechny rychtář s konšeli panu hejtmánovi přednésti a v jejich zlém chování patrnou pravdivou zprávu učiniti povinen bude. Pakli že takovou nešlechtnost a neřád který rychtář neb konšel zatajil a ihned neoznámil, tedy pokuty Jeho Milostivému pánu 25 kop grošů složit musí a k tomu trestán bude.

48/ Kdo by pak jakékoliv ženy neřádné, nevěstky od práva neb vrchnosti vypověděné, u sebe přechovával a naň to uznáno bylo, ten a takový spolu s nimi na hrdle trestán býti má. Jiné pak nevěstky, kdo by do třetího dne u sebe přechovával, pokuty 6 kop grošů složit musí. A rychtář neb konšel jestli by to zatajil, v touž pokutu upadne.

49/ Ženy, děvečky jestli by se mezi sebou vadily a zlořečily jedna druhou haněly, klevetaly, mají košem trestány býti, k tomu každá 10 pytlů nových v pokutě na klášter dáti musí.

50/ Všelijaké zbytečné zraní, hodování, hry, tance, noční obchůzky, pokřiky i přástky, poněvadž poddaným lidem velmi škodlivé jsou, Jeho Milostivý pán zapovídati ráčí, pod propadením 6 kop grošů.

51/ Ve dni nedělní ani ve dni sváteční žádný z lidí poddaných jak Jeho Milostivého pána ta i pana hejtmána v žádných příčinách, leda by toho ne-

vyhnutelná potřeba kázala, nemá zaneprázdnovati nýbrž jak vrchnosti, tak i sobě pokoj dáti, po skutečném trestání to Jeho milostivý pán zapovídati ráčí. Než jestli komu z lidí jaká potřeba buď při jeho Milostivému pánu, panu hejtmánu aneb jiných správcích čeho vyhledávati, tedy v jiné všední a též od pana hejtmána uložené střední aneb sobotní dni, když svátků není, přijížděti neb přicházeti, a o své potřeby jednati mají. Též pro pivo ve dni sváteční, aby nejezdili pod pokutou, která pro nesvěcení svátků vyměřena jest.

52/ Kdyby kdokoliv z lidí poddaných buď od Jeho Milostivého pána aneb od pana hejtmána i jiných správců obeslán byl a na poručení ihned se nedostavil, tedy pro první nedostavení pokuty 1 kop grošů a byl by podruhé obeslán, též se nedostavil, tedy pro druhé nedostavení 2 kopy grošů pokuty a by složit povinen byl a k tomu má 2 neděle pro tu neposlušnost vězením trestán býti. Pročež ať se jeden každý s pilností toho vyvarovati hledí a tímto nařízením se spraví.

53/ Žádný z sousedův, buď ten chudý nebo bohatý, nemá bez vůle a vědomí Jeho Milostivého pána aneb pana hejtmána od živnosti a gruntu svého nic odprodávati, měniti aneb zastavovati pod trestáním a propadením hlavní sumy, a jestli by to od ouřadu rychtáře neb konšela přehlédnuto bylo a zatajeno, jeden každý rychtář neb konšel pokutu 1 kopu grošů složit musí a k tomu vězením trestán bud. Též na půlku neb jináč gruntův osívati pod pokutu 5 kop grošů a propadením téhož obilí.

54/ Žádný z lidí poddaných usedlých i neusedlých nemá dítek svých jinam na cizí grunty do žádné služby pronajímati, projednávati pod pokutou 5 kop grošů a přísným trestáním, bez povolení pana hejtmána, Jeho Milostivého pána a bez listu vydaného.

55/ Kteříkoliv obecní i své vlastní gruntovní rybníky mají, buď plodové neb na kapry, takových žádných i nejmenších rybníkův bez odpovědi, vědomí a vůle Jeho Milostivého pána i hejtmána lovití nemají, pod propadením toho, což v rybníce jest a pod skutečným trestáním.

56/ Kdo by z synův a dcer rodičům svým poddán nebyl, jim lál, je pomlouval a poslušen nebyl, ten má kupříkladu jiným trestán býti a pakli rodiče své bil, pravá ruka jemu uřata býti má.

57/ Když by pak kdo z poddaných klášterských, buď on muž nebo žena, na smrtelné posteli ležel, napomínají se všichni, aby nad záduším nezapo-

mínali, sice jináče, kdyby toho neučinili z jejich pozůstalosti vrchnosti, aby se k záduší něco obrátilo, že by to naříditi musila, příčina by se dala.

58/ Kdo by pak z lidí poddaných dřevo hraničné oumyslně sřal a také odvez neb splálil a dále hranice předělal, ten má skutečně trestán býti a za takové dřevo Jeho Milostivému pánu 10 kop grošů složiti. Kdo by pak z lesa dříví hvozdové bral, je vozil pryč aneb prodával na hrdle trestán býti má.

59/ Kdo by na správce svého sáhl neb na rychtáře neb konšely, ten předně vrchnosti pokuty 30 kop dáti musí a pro vejstrahu jiným pravá ruka jemu ufata býti má.

60/ Též kdo by koroptví, jeřábčí aneb divokých liček vejce bral, aneb mladý hindroval, má pokuty na koho to shledáno a uznáno bude, bečku soli Jeho Milostivému pánu propadnouti, jako i kdo by mladé zajíce bral a v domě choval, u koho nalezou neb usvědčen bude, 5 kop pokuty zaň složiti musí a k tomu trestán bude.

61/ Všem se též našim poddaným zapovídá, aby mimo z kláštera pivo, to které se vaří, jak šenkýřové tak i jiní obecní lidé nebrali pod pokutou 5 kop grošů.

62/ Kdo by v hospodě při truňku konví aneb žejdlíkem uhodil a se vytrhl, 20 kop pokuty Jeho Milostivému pánu propane. A kdo by sice jináče mordýřským grifem k člověku přikračoval, vedle zasloužení svého a rozeznání dobrého má na statku i hrdle trestán býti.

63/ Kdo by zemských škůdcův, když by uloženo od země a poručeno bylo, nehonil, jich nestíhal poněvadž každý tím povinen jest, ten kdo by se tomu zpřičil o čest o své jméno přijíti a za nepoctivého držán býti má.

64/ Který by čeledín oumyslně, nemaje příčiny, od svého hospodáře ušel, ten všechn svou spravedlnost při Jeho Milostivému pánu a při svém hospodáři službu odpracuje.

65/ Ačkoliv po ten čas v tato nepokojná léta a neřestí plná přestupníkům a rušitelům těchto práv a artikulův od Jeho Milostivého pána vydaných mnoho se skrze prsty přehlídalo, však již bude učiněno více buď ten nejmenšího a přehlídati ani folkovati se nebude, nýbrž kdo by koliv čeho nejmenšího proti právům a záповědem těmto se dočinil, dopustil a je přestoupil, tedy beze všeho ušetření jak trestáním tak i pokutou dle vyměření k němu přistoupeno

bude za kterouž to příčinou, aby ve všem lepší řád býti mohl a nad právy též důstojnosti Jeho Milostivého pána ruka držána a ráčí Jeho Milostivý pán všech těch pokut přísně na panství svém skrze hejtmana poroučeti dobejvali.

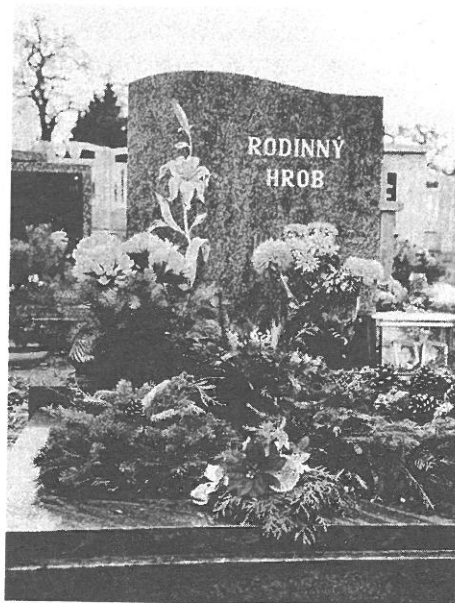
66/ A aby se žádný nevědomostí nevymlouval a na tato, od Jeho Milostivého pána vydaná práva tak brzo nezapomenul, a tedy sebe k trestání a k pokutám nepřivedl, ráčí Jeho Milostivý pán tomu milostivě povolovati a při svých hejtmanech nařizovati a kdy by kdokoliv z rychtářů, konšelů výpisu z týchž práv od pánův hejtmánův požádali, budou jim i s pokutami doloženými sumovně vydány a oni rychtářové takové artikule u sebe chovati a při společnosti neb hromadách lidem opakovati, a jak sebe samé tak i lidi jinší před trestáním a pokutami vystříhati mají. Čímž se jeden každý spraviti moci bude.

67/ A tak vám rychtářům a konšelům, na ten čas voleným a ustanoveným, poroučí se a přísně přikazuje, abyste při těchto všechněch výš jmenovaných artikulích dobrý chvalitebný pořádek drželi a zachovávali, zlé přetřehovali, dobré velebili. A vy obecní lidé usedlí i neusedlí obyvatelé a Jeho Milostivého pána poddaní, znajíce jaké práce, péče starosti a bedlivosti ano i nebezpečnosti snášeti musejí vrchnosti a týž přísežní lidé za takové své práce žádané hodné mzdy ani záplaty neočekávajíce, protož také na vás ta povinnost se vztahuje, abyste jejich ve všem poslušní a poddaní byli a je v poctivosti měli k nim se uctivě chovali a sobě jich jakož to otcův svých vážili rozkazy jich dobromyslně podnikali a což by od nich na koho jakákoliv k dobrému Jeho Milostivému panu aneb obecného dobrého vzdělání, práce vyložena byla tu bez odporosti vykonávati hleděli jejich nepomlouvali, neobouzeli ani tajně ani zjevně jim neutrhali. Nebo příkladové jsou zjevní že ti kteří svévolně soudcům a lidem přísežným ubližovali a jich sobě lehce vážili zřídka kdy pokuty Boží jsou ucházeli, protože Pán Bůh nechce, aby jeho nařízení zlehčována a jako v postupu uvozována byla, ale to míti chce aby jeden každý svým v tomto světě vrchnostem poddan byl jimi se ve všem dobrem vždycky spravovati hleděl. Nebo jiné vůle Jeho Milostivý pán býti neráčí, než nad těmito záповědmi ruku svou držeti, aby mezi vámi dobrou pořádek vyzdvižen byl a zlej přetřžen, vo čem Jeho Milostivý pán pochybovati neráčí, znajíc takové slušné napomenutí a tyto artikule zřízené a vám všem vůbec vyhlášené, že se na nich tak poslušně zachováte a Jeho Milostivého pána poznajíce, že k dobrému pořádku náchylni jste vám to vši milosti a láskou svou jakožto sám pán váš nyní i včasích potomních vzpomínati a milostivou ruku nad vámi držeti ráčí. A pro lepší toho stálost a důvěření i vědomost jednomu každému vysoce důstojný velebný pán, pan Norbert Nicolaj z Amelunxenu, opat kláštera doksanského, ráčil jest tyto práva a artikule vydané svou vlastní pečeti potvrditi a milostivě se podepsati.

Náhrobky jako genealogický pramen?

Bezesporu jedinečným a prvořadým zdrojem pro rodopisná bádání jsou genealogům matriky. K nim přistupují další archivní materiály jakými jsou gruntovní knihy, soupisy poddaných, kmenové listy a řada dalších. V neposlední řadě sloužily jako zdroj i hřbitovní náhrobky; od těch honosných, z nichž jsme se dozvěděli nejen jméno, příjmení, místo původu a životopisná data pohřbeného, ale i jeho tituly, funkce a majetkové poměry, až k těm skromným s vyznačením jména, příjmení, místa původu a stručnými životopisnými údaji, tj. daty narození a úmrtí.

Naríkáme-li při svém bádání nad velice stručnou formou matričních zápisů v 17. a 18. století a nad tím, že naši předci nemysleli na nás, své potomky, kteří budou jednou pátrat po jejich životě, jinak by se vyjadřovali obsírněji, máme nový důvod k nářku. Stejně jako se bohužel zestručňují současné matriční zápisy, zestručňují se i náhrobní nápisy. Již se nedozvíme, kdo je kde pohřben, jen že se jedná o hrob té a té rodiny, případně ještě odkud. Zřejmě nesmírná touha po ochraně osobních dat a vůbec osobních údajů pak některé pozůstalé vede až k paradoxním zestručněním nápisů na náhrobkách. Takovým příkladem mohou být dvě následující

ukázky. Zajisté detektivní šaráda pro budoucí genealogy.

*Rodinný hrob
Hřbitov Vejprnice u Plzně*

*Naši
Hřbitov Čkyně u Volyně*

Jan Podhola

Soupis československých legionářů v publikacích

Projekt zpracování soupisů československých legionářů vznikl v roce 1995, kde v obci Bernartice odhalili novou pamětní desku 11 legionářům – rodákům obce. Pracovníci vojenského historického archivu, okresních archivů, muzeí i jednotlivci se pustili do nelehké a dlouholeté práce sestavování jmenných soupisů i získávání písemných a fotografických podkladů pro publikaci. Hlavním zdrojem informací byly osobní karty a služební spisy uložené ve Vojenském historickém archivu. V rámci toho tohoto projektu vznikla počítačová databáze o velikosti cca 100 tisíc záznamů. Mezi další podklady patřily archivní fondy okresů, sou-

kromé sbírky, pozůstalosti, rodinné památky, záznamy v obecních kronikách obcí a drobné starší soupisy.

Finanční stránku zajišťovaly jednotlivé okresní úřady a muzea, proto se nejedná o celistvou řadu v jednotné grafické úpravě i obsahu. V doporučeném návrhu byl zahrnut orientační úvod do historie legií a československého odboje, soupis rodáků dle obcí a fotografická dokumentace. Cílem celého projektu podle generála v. v. Rudolfa Krzáka, který má bezesporu největší zásluhu na vzniku celého projektu, je posílit morálku, sebevědomí, hrdost a historickou paměť současných obyvatel regionů.

I když mají jednotlivé publikace velmi různou úroveň zpracování, staly se dalším bohatým zdrojem k naší genealogické práci. Nyní Vám můžeme nabídnout seznam publikací, uložených v naší spolkové knihovně.

- Čs. legionáři okresu Kladno, Státní okresní archiv Kladno, 2002
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Kolín, Státní okresní archiv Kolín, 2000
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Kutná Hora, Státní okresní archiv Kutná Hora, 2001
- Čs. legionáři Berounska, Státní okresní archiv Beroun, 2001
- Čs. legionáři okresu Praha – západ, Okresní archiv Praha – západ, 2001
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Praha – východ, Státní okresní úřad Praha – východ, 2001

- Čs. legionáři z Příbramska, Státní okresní archiv Příbram, 2002
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Liberec, Státní okresní archiv Liberec, 2001
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Most, Okresní muzeum v Mostě, 2001
- Čs. legionáři českolipska, Okresní vlastivědné muzeum v České Lípě, 2000
- Čs. legionáři – rodáci, občané a obyvatelé obcí okresu Semil, Okresní úřad Semily, 2002
- Čs. legionáři – občané a rodáci okresu Klatovy, Okresní muzeum Klatovy, 2001
- Čs. Legionáři okres Rakovník, Okresní muzeum Rakovník, 2001
- Čs. legionáři v Rusku, Itálii a ve Francii, Státní okresní archiv Rokycany, 1998
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu České Budějovice, Okresní úřad a SOkA České Budějovice, 2000
- Čs. legionáři – rodáci okresu Tábor, Husitské muzeum v Táboře, 1999
- Legionáři na Českokrumlovsku, Státní okresní archiv Český Krumlov, 2001
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Jindřichův Hradec, OÚ a SOkA Jindřichův Hradec, 2001
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Strakonice, Okresní muzeum, 2000
- Osudy legionářů z Brandýsa nad Orlicí, B. Jendeková, 2001
- Čs. legionáři – rodáci a občané Ostravy, Město Ostrava a Archiv města Ostravy, 2002
- Čs. legionáři okresu Jeseník, Státní okresní archiv Jeseník, 2003
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Přerov, Státní okresní archiv Přerov, 2001
- Čs. legionáři okresu Šumperk, Státní okresní archiv Šumperk, 2003
- Čs. legionáři z okresu Frýdek – Místek, Státní okresní archiv Frýdek – Místek, 2000
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Opava, Státní okresní archiv Opava, 2001
- Čs. legionáři okresu Prostějov, Státní okresní archiv Prostějov, 2001
- Čs. legionáři – občané a rodáci města Olomouc, Státní okresní archiv Olomouc, 2003
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Jihlava, Státní okresní archiv Jihlava, 2001
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Znojmo, Okresní úřad Znojmo, 2000
- Čs. legionáři okresu Zlín, Státní okresní archiv Zlín, 2001
- Čs. legionáři okresu Břeclav, Státní okresní archiv Břeclav, 2002
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Vsetín, Okresní úřad a SOkA Vsetín, 2001
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Havlíčkův Brod, OÚ, OV muzeum a SOkA Havlíčkův Brod, 2000

- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Pelhřimov, Státní okresní archiv Pelhřimov, 2000
- Čs. legionáři – rodáci a občané okresu Uherské Hradiště, Státní okresní archiv Uherské Hradiště, 2001
- Seznam legionářů v okrese Žďár nad Sázavou, OV České svazu bojovníků, SOkA, OÚ Žďár n. S., 2000

Zdroj:

Průvodce fondem spolkové knihovny, ČGHSP Historie a vojenství 1/2003 str. 235-238,
J. Zabloudivová, Projekt zpracování soupisů Čs. legionářů

Helena Voldánová

Rodina Primavesi a umelci Hanak, Hoffmann, Klimt – 100 rokov Viedenských ateliérov

Bohato ilustrované slovacikum a zároveň bohemikum v peknej grafickej úprave Ing. Štefana Červenku a Dušana Rogela vytlačila v máji 2004 martinská Neografia v náklade 2.000 ks pre viedenské vydavateľstvo, ktoré je vlastníctvom autorky publikácie.

Autorka venovala túto prácu pamiatke svojich starých rodičov, s dôrazom na ich zásluhy o rozvoj umenia. Dokumentuje vznik a pôsobnosť Viedenských ateliérov, ktoré združovali umeleckú avantgardu a vytvárali priaznivé podmienky pre ich umeleckú realizáciu. Medzi prominentov patrili najmä dlhoroční rodinní priatelia autorkiných starých rodičov: – sochár Anton Hanak (1875-1934), rodák z Brna – architekt Prof. Jozef Hoffmann (1870-1956), rodák z Moravy (Brtnice neďaleko Jihlavy) – akad. maliar Gustáv Klimt (1862-1918), ktorého otec pochádzal z Čiech a ďalší.

Rodina Primavesiovcov patrila medzi významných podporovateľov nových umeleckých trendov. Menovaní výtvarníci, ale i ďalší, navrhovali a zhotovili pre svojich mecenášov mnohé diela nielen vo Viedni, ale aj na Morave (Olomouc, Kouty nad Děsnou). Primavesiovci sa významnou mierou angažovali na smerovaní a pôsobnosti Viedenských ateliérov; v r. 1914 patrili medzi ich najväčších akcióárov.

Nemenej zaujímavý je aj obsah publikácie z genealogického pohľadu s vyzdvihnutím autorkiných starých rodičov, ktorými boli:

– Otto Clemens Primavesi (1868-1926), narodil sa v Olomouci, kde je v rodinnej hrobke i pochovaný (zomrel vo Viedni). Autorka preukazuje pôvod rodiny zo sev. Talianska z 9. stor. pod menom Famiglia „de

Premaesio". Publikácia obsahuje tiež fragment rodostromu z obdobia 16. – 20. stor. Začiatkom 19. stor. sa niektorí príslušníci rodu rozptýlili po Európe a jedna z vetiev zakotvila v Olomouci, kde vlastnili Bankový dom Primavesi, cukrovar, textilku, liehovar, pozemky a ďalšie majetky.

– Eugenia (Máda) Primavesi rod. Butschek (Bučeková) 1874-1962 bola dcérou vyššie postaveného úradníka železníc vo Viedni, kde absolvovala konzervatórium pre hercov. Ako mladá herečka hosťovala tiež v Prahe a Olomouci. Po sobášii v Olomouci v r. 1894 sa v publikácii dokumentuje jej významný prínos rozvoju umenia, najmä výtvarného.

V roku 1918 sa rodina presťahovala z Olomouca do Viedne. Na Morave sa doteraz zachovali nemalé stopy jej ekonomickej pôsobnosti, ale najmä významný bol jej prínos v oblasti umenia, o čom publikácia aj vo svojej ilustračnej časti informuje. Potvrzuje to aj skutočnosť, že v novembri 2003 sa v Múzeu umenia v Olomouci uskutočnila výstava pod názvom „Dům milovníka umění“, o ktorej je v záveru publikácie tiež zmienka a ktorá výstava si pripomenula nemalé zásluhy tejto rodiny.

Klein-Primavesi, C.: Die Familie Primavesi und die Künstler Hanak, Hoffmann, Klímt, 100 Jahre Wiener Werrkstätte (Rodina Primavesi a umelci Hanak, Hoffmann, Klímt – 100 rokov Viedenských ateliérov). Viedeň, Claudia Klein-Primavesi 2004, 261 s. ISBN 3-200-00082-1.

Milan Pálka

Heraldické a nápisové památky Chomutovska

(REAKCE AUTORA NA RECENZI S. KASÍKA)

Stanislav Kasík vnucuje čtenáři i autorovi názor, že popisované památky Chomutovska se musí kryt s okresem Chomutov. Cituji: „V soudobých soupisových publikacích je to normou, ... že se kryje s okresem Chomutov v jeho dnešních hranicích“. Stanislavu Kasíkovi zřejmě uniklo, že pojednává o Chomutovsku a tak je také nazývána. Není, bohužel, citována norma, na kterou se odvolává. Během minulého století se rozsahy a hranice okresů mnohokrát změnily. Proto pojem Chomutovsko je podstatně výstižnější, protože se zabývá vztahy jak kulturními, tak vlastnickými, které se v regionu během staletí utvářely bez ohledu na to, že dnes je normou, podle Stanislava Kasíka (a bylo by ostatně zajímavé publikovat, co je dnes normou), zůstat striktně v hranicích okresu, ke kterému vzpomenuté části až do roku 1960 patřily. Jenom malá připomínka k této kapitole – východní části bývalého okresu Chomutov připadly v roce 1960, vzhledem k těžební činnosti a sídlu důlní správy, k okresu Most. Pokud se týká vesnice Boč, byla do souboru zařazena proto, že patřila ke kláštereckému panství a štíty majitelů panství jsou vsazeny nad portál kostela sv. Václava. Vzpomenutý saský milník ve Schlettau byl použit pouze jako

ilustrace pro srovnání se znaky Augusta Silného na hraničním kameni u obce Loučná, které kolorováním ztratily svoji základní podobu.

Mimo jiné je předmětem kritiky to, že pod českým názvem lokality je uveden nápis německý. Možná bude pro Stanislava Kasíka překvapením, ale naprostá většina regionální literatury Chomutovska a Kadaňska byla až do roku 1945 psaná německy. Německý název je uveden pod českým pro čtenáře, který, chce-li se orientovat v další literatuře regionu, se s tímto názvem setká.

Část recenze se týká městských a obecních znaků. Autorovi je podsouvaný úmysl znak historizovat, který není ničím podložen. V knize je u starých městských znaků popsána jejich podoba, udělení, případně jejich vývoj a umístění, u novodobých znaků pak je většinou uvedena jeho podoba a citováno zdůvodnění této podoby tvůrcem znaku. Autor je toho názoru, že i novodobé obecní znaky do heraldiky patří, ne každý se zabývá podrobně heraldikou a měl by nalézt v publikaci odpověď na to, či daný znak je. Přesto i laický pozorovatel, pokud je všímavý, pozná rozdíl mezi starými městskými znaky a současnou tvorbou. Pro ilustraci uvedme dva obecní znaky, v Chomutovsku publikované z tvorby Stanislava Kasíka:

• Droužkovice používají od 4. 12. 1998 tento obecní znak: V modrém štítu zlatý kůl čtyřikrát obtočený zelenou větvíčkou růže, vždy se třemi listy a trny, po stranách kůlu se šesti stříbrnými květy (3. 3) se zlatými se-

meníky. Znak podle tvůrce návrhu vyjadřuje toto: „Zlatý kůl ukazuje na jméno obce (Droužkovice, něm. Trauschkowitz – doplněno autorem). Růžová větvička s květy, obtočená okolo kůlu, je vyložitelná v několika rovinách. Lze hovořit o kvetoucí obci. Další symbolika je skryta v možné připomínce biblického stromu Jesse, který byl ve středověku názorně ztvárňován jako rodokmen. V obecné rovině lze mluvit o symbolu neustále se opakující posloupnosti zahrnující jak dávné předky, tak jejich potomky, až po současníky, kteří jsou předky budoucích. V obci je možné tento symbol vidět na mariánském sloupu.“ Autor okomentoval v závorce tento text, který lze aplikovat snad na všechny obce na celém světě, poznámkou: „Pravděpodobně se jedná spíše o sloup Nejsvětější Trojice stojící v obci vpravo při cestě do Chomutova, který je závitově obtočen reliéfem obláček s hlavičkami andělů.“ V knize je připojen snímek tohoto sloupu nahoře s Nejsv. Trojicí; sloup P. Marie v Droužkovicích je hladký.

• Nezabylice – obecní znak má v modrém štítu stříbrnou věž s gotickou branou se zlatými zavřenými vraty, zakončenou cimbuřím o třech stínkách, z něhož vyniká na zlaté žerdi doleva stojící praporec pětkrát kosmo červeno-stříbrně dělený s ocasem stříbrným, narubu stříbrný. Podoba tohoto znaku je tvůrcem návrhu zdůvodněna takto: „Věž symbolizuje zaniklou gotickou tvrz, která patřila v Nezabylicích jednomu ze čtyř statků, který tvořil manství pánů ze Šumburka, kteří byli vrchností v historických počát-

cích obce. Ve vyobrazené podobě mohla být rodem používána.“ K tomu je v publikaci připojen tento komentář: „Páni se Šumberka, počínaje 13. stol, měli na pečetích štít třikrát kosmo dělený, a tak se do současnosti zobrazuje i jejich erb. Pětinasobné dělení praporu není autorem znaku historicky doloženo.“

Pokud se týká údajné nekonceptnosti při popisu především heraldických památek zaniklých měst a obcí, je soupis památek, z nichž některé se později ztratily, uveden pod heslem té obce, ve které se vyskytoval jejich výrazný soubor, např. Kralupy, Lomazice a Albrechtice, kde pro ilustraci je ještě použit autorův snímek z původního umístění náhrobníků na kostele Nejsvětějšího Srdce Páně v Albrechticích. Po popisu albrechtických náhrobníků je uvedeno, že v současné době jsou umístěny v ambitu poutního kostela v Mariánských Radčicích. Proto rozsáhlá diskuse Stanislava Kasíka o Mariánských Radčicích se jeví nepochopitelná.

Ke Klášterci nad Ohří – pokud ve znakové alianci byl erb Thun-Hohensteinů a polcený štít Salm-Reifferscheidtů, byl tento polcený erb popsán jako Salm-Reifferscheidt. Pokud ve štítu byli pouze dva lososi, je popsán jako erb Salmů. Jeho držitelka Jana ze Salm-Reifferscheidtu je jako taková také uvedena v rodokmenu na str. 115. Wurzbach uvádí kapucína Rudolfa z Thun-Hohensteinu jako biskupa sekovského.

K poctivosti citací jenom jeden při-

klad: str. 137 erb z Goltzu – autor použil výrazu svislá dělicí čára. Stanislav Kasík uvádí: „Dělicí čára – má být čára polcení“. Tím ovšem o 90° tuto čáru pootočil.

K příloze „Stručná heraldická pravidla“ jenom malou poznámku: u polceného štítu je uvedeno v závorce štípený. Předpokládejme, že čtenář neznalý tzv. moderních pravidel narazí na výraz štípený, který se ve starší literatuře běžně vyskytuje, a tato základní informace mu bude upřena. Řada cizojazyčných heraldik, ale i slušné heraldické publikace české, vyjmenovávají vedle sebe synonyma pro totéž.

Pokud se týká přehlednosti a orientace v heslech, myslím, že připojený rejstřík a obsah činí knihu i pro průměrného čtenáře naprosto srozumitelnou. Bavíme-li se o těžké orientaci v nějaké publikaci, pak bych Stanislavu Kasíkovi rád připomněl publikaci „Lobkowiczové“, jíž je spoluautorem, kde při absenci rejstříku je hledání některého z členů rodu skutečně věc dobrodružná.

K závěrečné stati recenze (str. 36), která z hlediska „moderní heraldiky“ zavrhuje vše, co v této oblasti bylo učiněno, např. Sedláček je zastaralý apod. O tom, že Sedláček je stále živý a má k současnosti co říci, svědčí i současné vydání jeho pětisvazkového Atlasu erbů a pečeti Vladimírem Růžkem. Heraldika sama o sobě je stará a v tom je i její kouzlo a půvab. Dodnes nikdo nedefinoval, co to vlastně „moderní heraldika“ je a nedefinoval to dosud ani Stanislav Kasík.

Ferdinand Maděra

Genea 2003 – postup prací

V minulém čísle GHL byl představen genealogický projekt Genea 2003. Jedná se o unikátní dlouhodobý projekt s cílem zveřejnit genealogické údaje, pomůcky a odkazy na internetu zdarma. Prvotním plánem, ne však jediným, je nabídnout v elektronické databázové podobě soupis matrik celé ČR.

Co se událo od zveřejnění posledních informací v GHL a na Valné hromadě?

Nejprve pracovníci projektu dokončili datový model, který je nezbytný pro základ budoucí práce. Jedná se vlastně o návrh podoby databáze a propojení jednotlivých informací. Správný datový model je prvním nejdůležitějším milníkem projektu, protože jeho pružnost a komplexnost zajistí projektu dlouhou životaschopnost. Práce na datovém modelu trvala půl roku.

Po jeho dokončení jsme přistoupili k dalšímu důležitému kroku – naprogramování typovacího programu pro přepis soupisů matrik. Typovací program obsahuje číselníky a je uzpůsoben k tomu, aby typování bylo jednoduché a rychlé. Ten byl dokončen v dubnu a následně bylo spuštěno typování. Zatím ovšem pouze za Středočeský kraj, který jsme měli jako první k přefocení k dispozici. K dnešnímu dni (30. 5. 2004) je celý kraj rozebrán na

typování a 5 okresů je již hotovo. Díky rychlému postupu prací doufáme, že větší část tohoto kraje se podaří převést do elektronické podoby do konce června.

V brzké době budeme pokračovat v přefocení dalších soupisů a jejich přípravě pro typování badatelů. Některé SOA (Zámorsk, část. Opava) již mají nebo dokončují elektronický soupis vlastními silami a díky spolupráci projektu s Odborem archivní správy MV ČR a jednotlivými archivy se nám je podaří získat a převést do našich datových struktur. Spolupráci s SOA a OAS vidíme jako nezbytně nutnou a oboustranně výhodnou. V květnu došlo k úspěšné prezentaci projektu na pravidelném zasedání ředitelů SOA, kde nám byla opětovně přislíbena podpora a kde jsme získali cenné informace pro další nasměrování projektu. S každým SOA budeme domlouvat konkrétní spolupráci s možností rozšíření spolupráce nejen na soupisy matrik.

Během letních měsíců nabídneme tedy k typování další kraj. Ale hlavně budeme pokračovat v programování samotného genealogického serveru pro prezentaci získaných dat tak, abychom mohli na podzim 2004 zahájit zkušební provoz.

Jsmo si vědomi, že tento projekt stojí a padá na dobrovolných badatelích, kteří mají zájem získat přehled

o genealogických zdrojích (v tomto případě matrikách) daného regionu, oblasti. Koncem května pracovalo na projektu nebo bylo registrovaným pracovníkem pro připravované kraje celkem více jak 50 lidí. Ani takové množství ale nestačí pro celou ČR. Proto, pokud Vás projekt zaujal a získal Vaši důvěru, zvažte své, třeba jen malé, zapojení do projektu s natypováním jednoho Vašeho okresu. Podle zájmu badatelů z ještě nepřefoceny krajů přehodnotíme priority a připravíme rychle právě ty kraje, kde bude nejvíce dobrovolných badatelů. Přetypování jednoho okresu trvá podle rozsahu cca 20 – 40 hodin.

Další výzvu máme pro ty, kteří mají znalosti v oboru programování internetových aplikací a bezpečnosti, aby nám pomohli zrychlit vývoj genealogického portálu, byť opět třeba jen malým dílem.

V případě zájmu nás kontaktujte na jeden z níže uvedených e-mailů.

Veškeré aktuální informace lze získat přímo na internetu na serverech www.bkcz.info (sekce článků Genea) nebo www.genea.cz. K dispozici ke stažení je obecná a technická specifikace projektu verze 0.7, kde je přesně definován cíl, prostředky a rozsah projektu.

Projekt Genea 2003 je jako rozjetý vlak, ze kterého již nelze vystoupit. Zapojení dobrovolných badatelů je takové, jaké jsme si v srpnu 2003 nedokázali ani představit. Proto jsme si vědomi zodpovědnosti a důvěry, kterou máme u badatelů, ale i ředitelů SOA.

Za projekt Genea 2003

Tomáš Krůta

(tomas.kruta@centrum.cz),

Jiří Benák (jbenak@koop.cz),

Oldřich Pešek

(oldrik.pesek@seznam.cz)

Knihovnicka a členové Správního výboru ČGHSP

Váz zvou na

DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

v sobotu dne 16. října a 20. listopadu 2004

od 9,00 do 16,00 hodin

mimořádně bude otevřena kancelář a knihovna společnosti

Úřední hodiny v místnosti Společnosti:

každé pondělí od 15,00 do 17,00 hodin (kromě měsíců července a srpna).

Knihovna v místnosti Společnosti:

každé první úterý v měsíci od 17,15 do 19,00 hodin (kromě měsíců července a srpna).

Autoři tohoto čísla:

† PhDr. Jaroslav Honc (práce otištěna se svolením PhDr. Ing. Jaroslavy Honcové, CSc.)

Mgr. Karel Chobot, Jiráskova 305, 431 41 Údllice

PhDr. Jan Podhola, Amfórová 1901, 155 00 Praha 5

Helena Voldánová, Pelhřimovská 302/10, 140 00 Praha 4

Genealogické a heraldické listy, ročník XXIV., číslo 2/2004

Pro své členy vydává

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze

Fantova 1784, Praha 5, 155 00, tel.: 251 613 490

<http://www.genealogie.cz>

e-mail: cghsp@email.cz

Bankovní spojení: 108696177/0300 (ČSOB), 122991359/0800 (ČS)

Odběr časopisu je vázán na zaplacení členského příspěvku.

Za původnost a obsah článků ručí autoři.

Připravuje Redakční rada ve složení:

PhDr. Karel Černý, PhDr. Ing. Jaroslava Honcová, CSc.,

PhDr. Vladimíra Hradecká, Jan Oulík, JUDr. Marek Starý, Ph.D.

Jazykové korektury: PhDr. Jan Podhola, JUDr. Marek Starý, Ph.D.

Grafická úprava: Šárka Klomínková

Uzávěrka: září 2004 – dáno do tisku v říjnu 2004 – Počet výtisků: 1000

ISSN 1212-9631

Tisk: Polygrafické SOU Svoboda s.r.o., Bellova 352, 109 00 Praha 10